

Kanepi valla üldplaneeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine

Keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne

Töö nr 3135/18

Tartu – Kanepi 2022

Pille Metspalu

KSH juhtekspert

Ann Ideon

KSH projektijuht

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. ÜLDPLANEERINGU JA KSH PROTSESSI ÜLEVAADE	6
1.1. Üldplaneeringu eesmärk	6
1.2. Ülevaade keskkonnamõju strateegilisest hindamisest	6
2. ÜLDPLANEERINGU VASTAVUS LAIEMATELE EESMÄRKIDELE JA SEOSD ASJAKOHASTE PLANEERIMISDOKUMENTIDEGA.....	8
2.1. Üldplaneeringu vastavus keskkonnakaitse ning jätkusuutliku arengu eesmärkidele	8
2.2. Üldplaneeringu seosed asjakohaste planeerimisdokumentidega	10
2.3. Kanepi valla planeeringud ja arengukavad	13
3. ALTERNATIIVSED ARENGUSTSENAARIUMID	14
4. PLANEERINGULAHENDUSE ELLUVIIMISEGA KAASNEV KESKKONNAMÕJU 15	
4.1. Mõju looduskeskkonnale	15
4.1.1. Roheline võrgustik	15
4.1.2. Kaitstavad loodusobjektid, sh Natura alad	18
4.1.3. Põhja- ja pinnavesi	24
4.1.3.1. Ehituskeeluvööndi vähendamine	30
4.2. Mõju sotsiaal-kultuurilisele keskkonnale	31
4.2.1. Mõju rahvastikule ja asustusele.....	31
4.2.2. Teenuste kättesaadavus.....	33
4.2.3. Puhkealade kättesaadavus	36
4.2.4. Mõju kultuuripärandile	36
4.2.5. Mõju varale	40
4.3. Keskkonnatervis.....	40
4.3.1. Müra.....	40
4.3.2. Vibratsioon.....	44
4.3.3. Heited õhku, välisõhu kvaliteet.....	45
4.3.4. Radoon.....	46
4.4. Kliimamuutusega kaasnevad mõjud	48
4.5. Jäätmete ja -hooldus.....	50
4.6. Majandus- ja ettevõtluskeskkond	50
4.7. Mõjude omavahelised seosed ja kumulatiivsed mõjud	52
5. SOOVITUSED JA ETTEPANEKUD NING SEIRE VAJADUS	53
6. KOKKUVÕTE.....	55
LISAD.....	56

Lisa 1 Kanepi valla üldplaneeringu lähteseisukohad. Üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsus.....	56
---	----

SISSEJUHATUS

Keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH) teostatakse Kanepi valla üldplaneeringule lähtuvalt keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusest (edaspidi KeHJS).

Kanepi valla üldplaneeringu koostamine ja üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise läbiviimine algatati Kanepi Vallavolikogu 19.06.2018 otsusega nr 1-3/2018/14.

KSH eesmärk on hinnata üldplaneeringu elluviimisega kaasnevat olulist keskkonnamõju, selgitada välja alternatiivsete lahenduste võimalused, määrata vajadusel keskkonnameetme, arvestades üldplaneeringu eesmärke ja käsitletavat territooriumi. KSH näitab, milliste oluliste keskkonnaargumentide alusel toimus üldplaneeringu kaalutusprotsessi jooksul valikute tegemine ja otsusteni jõudmine. Mõjude hindamise lähtekohaks on üldplaneeringu kui strateegilise ruumilise arengudokumendi iseloom – mõjude hindamisel püstitakse üldplaneeringu täpsusastmes ja keskendutakse teemadele, mida saab üldplaneeringuga reguleerida.

KSH aruanne on üles ehitatud võttes arvesse keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 40.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne sisaldab:

- ülevaadet üldplaneeringust ja KSH protsessist;
- ülevaadet vastavustest arengudokumentidele;
- planeeringulahenduse alternatiivide võrdlemist olulistes teemavaldkondades;
- planeeringuga kaasnevate mõjude hindamist teemade kaupa;
- ettepanekuid, soovitusi ja seire vajadust;
- ülevaadet ilmnenuid raskustest.

1. ÜLDPLANEERINGU JA KSH PROTSESSI ÜLEVAADE

1.1. ÜLDPLANEERINGU EESMÄRK

Vastavalt planeerimisseadusele (§ 74 lg1) on üldplaneeringu eesmärk kogu valla ruumilise arengu põhimõtete ja suundumuste määratlemine. Üldplaneering toob välja üldised suundumused tehnilise ja sotsiaalse taristu väljaarendamise osas, määrab detailplaneeringu kohustusega alad ning annab tingimused ruumiliste väärtuste (roheline võrgustik, väärtuslikud põllumajandusmaad, miljööväärtuslik hoonestusala jm) säilitamiseks. Samuti määrab üldplaneering erinevate juhtotstarvetega maa-alade kasutus- ja ehitustingimused. Üldplaneering koostatakse kogu valla territooriumi kohta. Üldplaneeringu koostamisel on lähtutud erinevatest planeerimis- ja arengudokumentidest ning asjakohastest õigusaktidest.

1.2. ÜLEVAADE KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISEST HINDAMISEST

Keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH) viidi läbi tuginedes keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusele (KeHJS) ja planeerimisseadusele (PlanS). Vastavalt PlanS § 74 lg 4 tuleb üldplaneeringu koostamisel läbi viia keskkonnamõju strateegiline hindamine, et tagada keskkonnakaalutlustega arvestamine planeeringu koostamise käigus ja saavutada tasakaalustatud ruumiline areng. Keskkonnamõju strateegiline hindamine Kanepi valla üldplaneeringule teostati paralleelselt planeerimisprotsessiga, mis tagab juba planeeringulahenduste väljatöötamisel keskkonnakaalutlustega arvestamise.

Keskkonnamõju strateegilisel hindamisel hinnati üldplaneeringu lahenduse elluviimisega kaasnevaid mõjusid keskkonnale. Mõjude hindamise läbiviimisel lähtuti nii üldplaneeringu lahendusega kaasnevatest keskkonnamõjudest kui ka keskkonnast enesest tulenevatest mõjuteguritest. Mõjude hindamise täpsusaste tuleneb üldplaneeringu täpsusastmest: keskenduti teemadele, mida saab üldplaneeringuga reguleerida. Hindamisel kasutati KSH üldtunnustatud meetodikat, valides ning täpsustades töö käigus sobivaimad hindamismeetodeid vastavalt kerkivale vajadusele (ekspertarvamused, konsultatsioonid, vastavusanalüüs jms). Hindamisel arvestati ka väljastpoolt planeeringuala tulenevate oluliste mõjudega ning mõjude kumuleerimisega. Hindamise tulemusena on välja pakutud ettepanekud ebasoodsa mõju vältimiseks ettepanekud kavandatava tegevuse elluviimisel.

Üldplaneeringu koostamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise käigus põhimõtteliselt erinevaid arengutsenaariume ei tekkinud.

Piiriülest mõju avaldumist Kanepi valla üldplaneeringu elluviimisega ei kaasne.

KSH korraldusest, protsessist ja avalikkuse kaasamisest annab ülevaate ka KSH väljatöötamise kavatsus (vt lisa 1). Planeeringu lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuse osas küsiti seisukohti vastavalt planeerimisseaduse § 81 lõikele 1, millele järgnevalt avalikustati lähteseisukohad ja KSH väljatöötamise kavatsus valla veebilehel.

KSH läbiviimisel raskusi ei ilmnenu.

KSH viis läbi OÜ Hendrikson & Ko ekspertrühm koosseisus:

Üldplaneeringu osakonna juhataja, KSH juhtekspert	Pille Metspalu
KSH juhtekspert, Natura alad	Riin Kutsar
Juhtiv planeerimisspetsialist, sotsiaalmajanduslikud mõjud	Ann Ideon
Keskkonnakorralduse juhtiv ekspert, õhusaaste	Juhan Ruut
Keskkonnakorralduse spetsialist, müra	Veiko Kärbla
Keskkonnakorralduse spetsialist, õhusaaste	Marek Bamberg
Keskkonnakorralduse spetsialist, põhja- ja pinnavesi	Kadri Auväärt
Keskkonnakorralduse spetsialist, loomastik	Kaile Eschbaum
Kartograaf	Jaanus Padrik
Kartograaf	Kairit Kase

2. ÜLDPLANEERINGU VASTAVUS LAIEMATELE EESMÄRKIDELE JA SEOSSED ASJAKOHASTE PLANEERIMISDOKUMENTIDEGA

2.1. ÜLDPLANEERINGU VASTAVUS KESKKONNAKAITSE NING JÄTKUSUUTLIKU ARENGU EESMÄRKIDELE

Üldplaneeringu koostamise kontekstis on olulisimaks valdkondlikuks dokumendiks „Eesti Keskkonnastrateegia aastani 2030“, mis annab suuniseid omavalitsuse tasandil keskkonnakaitse ning jätkusuutliku arengu tagamiseks. Antud dokument määratleb Eesti pikaajalised arengusuunad looduskeskkonna hea seisundi hoidmiseks, kuid lähtub samas ka keskkonnavaldkonna seostest majandus- ja sotsiaalvaldkonnaga ning nende mõjudest ümbritsevale looduskeskkonnale ja inimesele. Kuna „Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030“ põhineb Eesti säästva arengu riiklikul strateegial „Säästev Eesti 21“, mis on koostatud kooskõlas vastavate ülemaailmsete ja Euroopa Liidu suunisdokumentidega, on ka Eesti keskkonnastrateegias juba arvestatud laiemas kontekstis ja eesmärkidega.

„Säästev Eesti 21“ toodud laiemateks eesmärkideks on Eesti kultuuriruumi elujõulisus, inimese heaolu kasv, sotsiaalselt sidus ühiskond ja ökoloogiline tasakaal. Viimase eesmärgi – ökoloogilise tasakaalu – saavutamine toimub järgmise kolme arengusuuna kaudu:

- loodusvarade kasutamine viisil ja mahus, mis kindlustab ökoloogilise tasakaalu;
- saastumise vähendamine;
- loodusliku mitmekesisuse ja looduslike alade säilitamine.

Antud punktide põhjal seab „Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030“ täpsemad keskkonnakaitse eesmärgid, millega arvestamisest Kanepi valla üldplaneeringu lahenduses annab vastavusanalüüsi kujul ülevaate tabel 1.

Tabel 1. Üldplaneeringu vastavus Eesti keskkonnastrateegia eesmärkidele

Eesmärk	Arvestamine üldplaneeringus
1. Aastal 2030 on tekkivate jäätmete ladestamine vähenenud 30% ning oluliselt on vähendatud tekkivate jäätmete ohtlikkust.	Eesmärgiga arvestatakse, jäätmete ladestamise parendamiseks kavandatakse kompostimisväljakuid.
2. Saavutada pinnavee ja põhjavee hea seisund ning hoida veekogusid, mille seisund juba on hea või väga hea.	Eesmärgiga arvestatakse, pinna- ja põhjavee kaitseks arendatakse ühiskanalisatsioonisüsteeme (vastavalt ÜVK-s toodud suundadele) ja seatakse veekaitse tingimused.
3. Maavarade keskkonnasõbralik kaevandamine, mis säästab vett, maastikke ja õhku, ning maapõueressursi efektiivne kasutamine minimaalsete kadude ja minimaalsete jäätmetega.	Eesmärgiga arvestatakse, planeering seab kestliku kaevandamise tingimused.
4. Metsakasutuses ökoloogiliste, sotsiaalsete, kultuuriliste ja majanduslike vajaduste	Eesmärgiga arvestatakse, planeering määratleb suure osa valla metsadest roheline võrgustiku

Eesmärk	Arvestamine üldplaneeringus
tasakaalustatud rahuldamine väga pikas perspektiivis.	osana, millel on nii ökoloogiline, puhkemajanduslik kui ka majanduslik roll.
5. Tagada kalapopulatsioonide hea seisund ning kalaliikide mitmekesisus ja vältida kalapüügiga kaasnevat kaudset negatiivset mõju ökosüsteemile.	Eesmärgiga arvestatakse eelkõige pinnaveekogude kaitse kaudu ning Natura võrgustikku kuuluvate hoiualade hea seisundi hoidmise kaudu.
6. Tagada jahilukite ja muude ulukite liikide mitmekesisus ning asurkondade elujõulisus.	Eesmärgiga arvestatakse kaudselt: ulukite mitmekesisust ja asurkondade elujõulisust toetab roheline võrgustiku sidususe hoidmine, mis tagab ulukite liikumisvõimaluse säilimise tugalade vahel. Planeering ei kavanda maakasutuse olulist muutust tugaladel.
7. Keskkonnasõbralik mulla kasutamine. Loodus- ja kultuurmaastike toimivus ja säästlik kasutamine.	Eesmärgiga arvestatakse, planeering toob välja väärtuslikud põllumajandusmaad (boniteet võrdne või suurem 40 boniteedipunktist) ja nende kasutamistingimused. Kultuurmaastike kaitse vajadusega arvestatakse nii asustuse suunamise kui põllumajanduslike maade maakasutuspõhimõtete kaudu.
8. Loodus- ja kultuurmaastike toimivus ja säästlik kasutamine. Mitmeotstarbeliste ja sidusate maastike säilitamine.	Eesmärgiga arvestatakse roheline võrgustiku väärtuslike maastike ja miljööväärtuslike alade kasutamistingimuste seadmise kaudu.
9. Elustiku liikide elujõuliste populatsioonide säilimiseks vajalike elupaikade ja koosluste olemasolu tagamine.	Eesmärgiga arvestatakse. Populatsioonide, elupaikade ja koosluste olemasolu tagavad roheline võrgustiku, veealade ja põllumajanduslikele maastike kasutamiseks seatud tingimused.
10. Toota elektrit mahus, mis rahuldab Eesti tarbimisvajadust, ning arendada mitmekesiseid, erinevatel energiaallikatel põhinevaid väikese keskkonnakoormusega jätkusuutlikke tootmistehnoloogiaid, mis võimaldavad toota elektrit ka ekspordiks.	Eesmärgiga arvestatakse, planeering toetab hajaenergeetika kasutuselevõtmist vallas. Tulenevalt ressursimahust on tootmine pigem kohaliku tarbimise rahuldamiseks.
11. Energiatarbimise kasvu aeglustamine ja stabiliseerimine, tagades samas inimeste vajaduste rahuldamise, ehk tarbimise kasvu olukorras primaarenergia mahu säilimise tagamine.	Arvestatakse kaudselt: keskuste kompaktse ja mitmekülgse arengu ja kergliikluse soodustamise kaudu, mis vähendavad transpordivajadust.
12. Kõrvaldada järk-järgult nii tööstusest kui ka kodumajapidamistest osoonikihti kahandavad tehisained.	Teema ei ole otseselt lahendatav üldplaneeringu täpsusastmes.
13. Arendada välja efektiivne, keskkonnasõbralik ja mugav ühistranspordisüsteem, ohutu kergliiklus (muuta auto alternatiivid mugavamaks) ning sündpendelliiklust ja maanteevedusid vähendav asustus- ja tootmisstruktuur (vähendada transpordivajadust).	Eesmärgiga arvestatakse, planeeringuga kavandatakse kergliiklusteid eelkõige keskustele juurdepääsu parandamiseks. Kavandatud maakasutus on suunatud olemasolevate keskuste tugevdamisele, et need toimiksid nii töökohtade kui teenuste pakkujana kohapeal. Samuti toetab planeering ettevõtlust elamumaadel (st kodust töötamise võimalust).
14. Tervist säästev ja toetav väliskeskkond.	Eesmärgiga arvestatakse: on kavandatud täiendavad võimalused välisõhus liikumiseks (kergliiklusteed) ja puhkealad. Planeering seab

Eesmärk	Arvestamine üldplaneeringus
	arenduspõhimõtted müra jt häiringute vältimiseks ja vähendamiseks elamise, puhkamise ja sotsiaalse otstarbega aladel. Planeering seab tingimused rohelisema ja haljastatuma elukeskkonna tekkeks.
15. Inimese tervisele ohutu ja tervise säilimist soodustav siseruum.	Teema ei ole otseselt lahendatav üldplaneeringu kontekstis.
16. Keskkonnast tulenevate saasteainete sisaldus toiduahelas on inimese tervisele ohutu.	Teema ei ole otseselt lahendatav üldplaneeringu kontekstis.
17. Joogi- ja suplusvesi on inimese tervisele ohutu.	Eesmärgiga arvestatakse, joogi- ja suplusvee kvaliteet sõltub eelkõige põhja- ja pinnaveekaitsest.
18. Aastaks 2030 on likvideeritud kõik täna teadaolevad jääkreostuskolded.	Eesmärgiga arvestatakse, ÜP annab suunised jääkreostuskollete likvideerimiseks.
19. Tagada elanike turvalisus ning kaitse nende julgeolekut ohustavate riskide eest.	Eesmärgiga arvestatakse, planeering toob turvalisust tagavad meetmed välja nt liikluse, tuletõrje veevarustuse jms kontekstides.

2.2. ÜLDPLANEERINGU SEOSD ASJAKOHASTE PLANEERIMISDOKUMENTIDEGA

Kanepi valla üldplaneeringule on põhilisteks suunda andvaks kõrgemalseisvaks arengudokumentiks **Põlva maakonnaplaneering 2030+**. Põlva maakonnaplaneering toetub üleriigilises planeeringus toodud kontseptsioonidele ja arenguvaldkondadele, riiklikele suunistele ja sektorarengukavadele. Maakonnaplaneering annab ruumilise arengu suunised Põlva maakonna looduslikku, sotsiaal-majanduslikku ja kultuurilist konteksti arvestades.

Kanepi valla üldplaneeringu vastavust Põlva maakonnaplaneeringu 2030+ arengusuundadele on analüüsitud vastavusanalüüsina tabelis 2.

Tabel 2. Üldplaneeringu vastavus Põlva maakonnaplaneeringu ruumilise arengu suundadele ja põhimõtetele

Maakonnaplaneeringu arengusuund/põhimõte	Arvestamine üldplaneeringus
<p>1. Asustuse arengu suunamisel Põlvamaal lähtutakse olemasolevast asustusstruktuurist, see tähendab:</p> <p>1.1. Kasutatakse ära olemasolevaid taristuid ning tihendatakse olemasolevaid kompaktsed ruumistruktuuriga asulaid, suunates arengud nende asulate keskusaladele.</p> <p>1.2. Väärtustatakse olemasolevaid hajusaid asustusmustreid maapiirkondades, pakkudes paindlikke ja kogukonnapõhiseid lahendusi teenuste tarbimiseks, et säilitada</p>	<p>Eesmärgiga arvestatakse. Üldplaneering lähtub olemasolevast asustusstruktuurist nii kompaktsel kui hajusatel aladel. ÜP väärtustab kujunenud keskusi; samuti väärtuslikke põllumajandusmaid.</p>

Maakonnaplaneeringu arengusuund/põhimõte	Arvestamine üldplaneeringus
<p>maapiirkondade suhteline atraktiivsus elukohana.</p> <p>1.3. Väärtustatakse väärtuslikke põllumajandusmaid kui ressursi ning nende eesmärgipärast kasutust.</p>	
<p>2. Asustuse areng Põlvamaal tugineb olulisel määral väiksemate, kohaliku tasandi keskuste võrgule, lisaks maakonna keskuslinnadele ning väljaspool maakonda paiknevatele, Põlvamaa elanike jaoks tähtsatele keskuslinnadele (eelkõige Tartu, kuid ka Võru ja Otepää).</p>	<p>ÜP arvestab kohalike keskuste elujõu toetamisega ja heade ühendustega olulistesse keskuslinnadesse.</p>
<p>3. Põlvamaal puudub vajadus täiendavate arengualade määramiseks väljaspool olemasolevaid kompaktse ruumistruktuuriga asulaid – tegemist on kahaneva rahvastikuga piirkonnaga, kus on otstarbekas eelkõige olemasolevate struktuuride ärakasutamine ja väärtustamine, seda nii elamuarenduses kui ettevõtluses.</p>	<p>Eesmärgiga arvestatakse, täiendavaid uusi asustuse alasid väljaspool olemasolevaid keskusi ei määrata.</p>
<p>4. Põlvamaal puudub vajadus täiendavate suuremate tootmisalade määramiseks, eeldatavalt koondub ettevõtlus- ja tootmistegevus valdavalt olemasolevate keskuste piirkonda, vt ka eelnev punkt. Põlvamaal valdava väikeettevõtluse tingimustes puudub vajadus ka põllumajandustegevusega seotud ettevõtluse jaoks eraldi alade määramiseks maakonnaplaneeringu tasandil.</p>	<p>Eesmärgiga arvestatakse. ÜP annab võimaluse laiendada olemasolevates keskustes väljakujunenud tootmisalasid.</p>
<p>5. Säilitatakse erinevad ruumiväärtused linnalise ruumistruktuuriga asulates ja maapiirkondades – piisav kompaktsus linnades ja teistes tiheda ruumistruktuuriga keskusasulates ning iseloomulik hajusus maapiirkondades.</p>	<p>Eesmärgiga arvestatakse asustuse suunamisel.</p>
<p>6. Liikuvuse suunamisel, sh ühistranspordi korraldamisel, lähtutakse keskus-tagamaa põhistest ühendustest, arvestades sealjuures ka üle maakonna piiri ulatuvaid vajadusi. Teenuste ja töökohtade kättesaadavus keskuse tagamaa elanike jaoks põhineb, lisaks paindlikele lahendustele ning kohapeal olemasolevatele teenustele, vastaval liikuvuskorraldusel.</p>	<p>Eesmärgiga arvestatakse ühendusvõimaluste (sh kergliiklusega) ja teede kvaliteedi tõstmise kaudu.</p>
<p>7. Liikumisvõimaluste tagamise alusena peetakse silmas teedevõrgu heakorda ja täiendamise vajadusi, arvestades maakonnatasandi täpsusastet. Sealjuures kajastatakse</p>	<p>Eesmärgiga arvestatakse ÜP täpsusastmes liikumisvõimaluste tagamisel.</p>

Maakonnaplaneeringu arengusuund/põhimõte	Arvestamine üldplaneeringus
teadaolevad põhimõttelised vajadused, kuid täpsemad lahendused igal konkreetsel juhul selguvad täiendavate planeeringute/projektide koostamise käigus.	
8. Rohelist võrgustikku käsitletakse olulise ressursina, mis kätkeb endas maakonna mainet kujundavaid loodusväärtusi, samuti paljuski puhkemajandusele arenguvõimalust pakkuvaid puhkeväärtusi.	Eesmärgiga arvestatakse, planeering seab tingimused rohelise võrgustiku sidususe säilimiseks ja toimimiseks.
9. Puhkeväärtusena on oluline avaliku juurdepääsu võimalus väljakujunenud supluskohtadele.	Eesmärgiga arvestatakse, ÜP toob välja traditsioonilised supluskohad ja nende juurdepääsu tingimused.
10. Väärtuslikke maastikke käsitletakse olulise ressursina.	Eesmärgiga arvestatakse, sh tõstetakse esile Postitee kui ühe olulisima Põlvamaa väärtusliku maastiku tähtsust.
11. Elukeskkonna kvaliteedi tagamisel on oluline roll muuhulgas esteetilistel väärtustel; lisaks looduslikule esteetikale ka inimtekkelise pärandi väärtustamisel. Elukeskkonna esteetilised väärtused hõlmavad nii väljakujunenud (küla)maastikulisi tervikuid, linnalises keskkonnas kujunenud iseloomulikke miljöösid kui ka üksikehitiste kõrget arhitektuurset kvaliteeti. Elukeskkonna esteetiliste väärtuste säilimist ja jätkuvust tuleb pidada kvaliteetse elukeskkonna üheks tagatiseks.	Eesmärgiga arvestatakse, planeering väärtustab kultuuripärandit (nt miljööväärtuslikud alad, pärandkultuuriobjektid, XX saj arhitektuuripärandi objektid). Planeering seab tingimused elukeskkonna kvaliteedi tagamises läbi liikuvuse, haljastuse ja inimõõtmelise ehitamise tingimuste.
12. Maakonna arengu kavandamisel arvestatakse kaitstavate muinsus- ja loodusväärtustega.	Eesmärgiga arvestatakse, planeeringuga säilivad kaitsealused objektid.
13. Maakonna arengu kavandamisel arvestatakse riigikaitseliste huvide ning nendega seotud piirangutega.	Eesmärgiga arvestatakse Tõikamäe linnaku piiranguvööndi ulatuses.
14. Maavaradega varustatuse tagamist käsitletakse avaliku huvina, kuid kaevandustegevuse eelduseks saab pidada parimate teadaolevate tehniliste jm võimaluste kasutamist, vähendamaks kaasnevat keskkonnahäiringut nii looduskeskkonnale kui elanikele. Kaevandamisjärgselt tuleb kasutatud alad korrastada, kas loodusliku keskkonna taastamiseks, majandustegevuseks või rekreatsiooniks sobilike aladena.	Eesmärgiga arvestatakse. Planeering seab tingimused maavarade kaevandamisalade valikuks, kaevandamistegevuse läbiviimiseks ja ala korrastamiseks.

2.3. KANEPI VALLA PLANEERINGUD JA ARENGUKAVAD

Kanepi valla üldplaneeringud

Kanepi vallas kehtivad kuni uue üldplaneeringu kehtestamiseni järgmised ühinemise eel koostatud üldplaneeringud:

- Valgajärve valla üldplaneering (kehtestatud 2008).
- Kõllest valla üldplaneering (kehtestatud 2009).
- Kanepi valla üldplaneering (kehtestatud 2017).

Kehtivates üldplaneeringutes on seatud valla arengupõhimõtted ja -tingimused üldplaneeringuga lahendatavate teemade osas. Kuna planeeringud on koostatud erineval ajal, on erinevates planeeringutes teemade käsitus ning regulatsiooni rangusaste mõnevõrra erinev. Koostatava üldplaneeringu üheks eesmärgiks on viia teemade käsitus ühtsele alusele.

Kanepi valla arengukava 2019–2026

Kanepi valla arengukava 2019–2026 (vastu võetud 2018) annab ülevaate hetkeolukorrast, sõnastab visiooni ja strateegilised eesmärgid ning toob välja süsteemsed tegevused eesmärkide saavutamiseks.

Kanepi valla **arenguvisioon** aastaks 2022:

Kanepi vald on terviklikult arenenud kaunis, mitmekesise majanduse ning kvaliteetse loodus- ja elukeskkonnaga piirkond, kus väärtustatakse teadmisi, oskusi, uuenduslikkust, aktiivsust ning kultuuritraditsioone.

Arengukavas sõnastatud strateegilised eesmärgid on:

1. Puhta ja turvalise loodus- ja elukeskkonna säilitamine ning arendamine. Selle saavutamiseks säästva arengu propageerimine ning keskkonnaprojektides osalemine.
2. Ettevõtluse arengu toetamiseks majanduskliima parandamine, väikeettevõtluse toetamine ning tehnilise infrastruktuuri arendamine.
3. Turismi konkurentsivõime suurendamine läbi olemasolevate võimaluste parema rakendamise ja uute lahenduste kasutuselevõtmise, valla kui turismihtkoha maine kujundamine ning selle teadvustamine väljaspool valda.
4. Valla haridussüsteemi arendamine, hariduse kvaliteedi, konkurentsivõime ja infrastruktuuri parandamine ning kaasajastamine.
5. Kultuuriruumi arendamine läbi elanike aktiveerimise, piiriülese koostöö ja sportimisvõimaluste kaasajastamise ning mitmekesistamise.
6. Sotsiaalhoolekandesüsteemi kaasajastamine ning elanike tervishoiualase teadlikkuse suurendamine.
7. Tööhõive suurendamine läbi elukestva õppe propageerimise ja toetamise ning ettevõtluse arendamise.
8. Kodanikualgatuse toetamine ja edendamine ning kogukondade kaasamine valla elu arendamisse.
9. Valla haldusaparaadi kaasajastamine ning valla maine jätkuv eesmärgipärane kujundamine, sõprusomavalitsuste leidmine ning väliskoostöö arendamine.

Üldplaneering arvestab arengukavas sätestatuga ruumilise arengu põhimõtete kujundamisel ja maakasutuse juhtotstarvete määramisel. Kanepi üldplaneeringu koostamisel on arvestatud valla sektorarengukavadega.

3. ALTERNATIIVSED ARENGUSTSENAARIUMID

Kanepi valla üldplaneeringu koostamise käigus ei tekkinud selliseid põhimõttelisi arenguvariante, mida käsitleda keskkonnamõju strateegilise hindamise käigus alternatiividena KeHJS § 40 mõistes.

Kanepi valla puhul on tegemist valdavalt kahaneva piirkonnaga. Planeeringulahenduse väljatöötamisel lähtuti rahvastikutrendidest ja prognoositavast arendus- ja ehitustegevuse aktiivsusest. Võrreldes kehtivate üldplaneeringutega on maakasutust kahanemisele kohandatud (eelkõige perspektiivsete elamualade osas)¹. Kohandamise käigus uusi sisulisi lahendusvariante ei kerkinud.

Juhul, kui valla üldplaneeringut kui strateegilist arengudokumenti ellu ei viida (nn 0-alternatiiv), jäävad valla erinevates osades kehtima erineva rangusastmega regulatsioonid (nt erinev DP koostamise kohustus) ja teemade lõikes erinevad käsitlused (nt valla loodus- ja kultuuriväärtuste erinev mõtestamine ning väärtuste säilimiseks seatud tingimused). Ühtlustamata maakasutuse põhimõtted ja -tingimused ei toeta valla terviklikku arengut, vaid võivad teatud piirkondades tegevusi pigem pärssida. Ruumilise arengu kokkulepete puudumisel võivad arendustegevusel olla negatiivsed keskkonnamõjud inimkeskkonnale, samuti ei pruugi tähelepanu olla piisav mitmekülgse ja valikuvõimalusi pakkuva elukeskkonna loomisele.

Moraalselt vananenud üldplaneeringuid järgiv suunamine on pigem ülereguleeriv, kus kavandatud on võrdlemisi ulatuslikke maa-alasid, kuid samas seatud arendamisele pigem ranged tingimused. Kehtivad üldplaneeringud lähtuvad põhimõtetest ja teemadest, mis olid olulised nende planeeringute koostamisel, kuid ei adresseeri uusi teemasid (nt hajaenergeetika laialdasem võimaldamine) või põhimõttelisi lähenemisi teemade käsitlemisel (nt erinevate loodus- ja kultuuriväärtuste kaitse mitte inimese eest, vaid inimese jaoks, millega arvestati läbivalt Põlva maakonnaplaneeringu 2030+ koostamisel).

¹ Kohandamise vajadus oli eelkõige endistes Valgjärve ja Kõlleste vallaosades, Kanepi valla 2017.a kehtestatud üldplaneering on juba arvestanud kohandamise jt vajadusega.

4. PLANEERINGULAHEHENDUSE ELLUVIIMISEGA KESKKONNAMÕJU

KAASNEV

4.1. MÕJU LOODUSKESKKONNALE

4.1.1. ROHELINE VÕRGUSTIK

Olemasoleva olukorra ülevaade

Rohelise võrgustiku all peetakse silmas eri tüüpi ökosüsteemide ja maastike säilimist tagavat ning asustuse ja majandustegevuse mõjusid tasakaalustavat looduslikest ja poollooduslikest kooslustest koosnevat süsteemi. Roheline võrgustik koosneb tugialadest ja neid ühendavatest rohekoridoridest.

Üldplaneeringu käsitluses on rohelisel võrgustikul ökoloogilise rolli kõrval ka sotsiaalsem ja elukeskkonda kujundavam roll: roheline võrgustik pakub võimalusi nii maamajandusega tegelemiseks kui ka puhkamiseks.

Rohelise võrgustiku käsitlus üldplaneeringus tugineb kõige uuematel seda temaatikat käsitlevatel dokumentidel, milleks on Põlva maakonnaplaneering 2030+² ning Kanepi valla üldplaneering (2017)³. Maakonnaplaneering annab valla rohelise võrgustiku tugialadele ja koridoridele üldised kasutustingimused, mis peavad tagama rohelise võrgustiku toimimise. Vajadusel neid täiendatakse üldplaneeringu tasemest ja kujunenud olukorrast lähtuvalt.

Maakonnaplaneeringu kohaselt on Kanepi valla territooriumist ca 50% määratletud rohevõrgustiku alana. Ulatuslikumad tugialad (ehk tuumalad) eristatavad valla territooriumil suhteliselt ühtlaselt, kuid veidi enam on neid valla lõunaosas. Roheline võrgustik hõlmab Kanepi vallas valdavalt metsaalasid ning eri tüüpi märgalasid.

Rohevõrgustiku üheks olulisemaks konfliktobjektiks võib pidada valda põhja-lõuna suunaliselt läbivat Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa riigimaanteed, kus liiklussagedused ületavad kohati 4000 sõidukit ööpäevas.

Mõjude hindamine

Rohelise võrgustiku kasutamistingimused

Planeeringus on kaetud rohelise võrgustiku kui ökoloogilise võrgustiku kasutamise suunamine, millel on võrgustiku terviklikusele positiivne mõju: väljaspool looduskaitseobjekte (kus kaitse- ja kasutamistingimusi reguleerib seadus), on endiselt oluline võrgustiku tugialade suuruse tagamine ja sidususe hoidmine rohelise võrgustiku koridoride kaudu, samuti maastikulise mitmekesisuse säilitamine.

Võrreldes varem kehtinud rohelise võrgustiku maakasutustingimustega (Valgjärve ja Kõlleste 2008/2009.a kehtestatud üldplaneeringute tingimused) on käesoleva üldplaneeringu rohelise võrgustiku kasutamistingimused ühtlustunud ja mõnevõrra paindlikumad. Tingimused on paremini kooskõlas muutunud olukorraga, kus

² „Põlva maakonnaplaneering 2030+“, kehtestatud Põlva maavanema 18.08.2017 korraldusega nr 1-1/17/676. <https://maakonnaplaneering.ee/polvamaaplaneering>

³ Kanepi valla üldplaneering, kehtestatud 15.08.2017.

arendussurve on väiksem. Planeeringu üldise lähenemise järgi on intensiivsem maakasutus suunatud olemasolevatesse keskustesse ning rohevõrgu alal olulist maakasutusmuudatust ette ei nähta. Kuna rohevõrgustiku tingimused suunavad valdava arendus- ja ehitustegevuse väljaspoole rohevõrgustikku, siis tagab see ka üldise rohevõrgustiku toimimise nii rohevõrgustikku kuuluvatel kaitsealadel kui ka kaitsealadest väljajäävatel aladel. Rohelise võrgustiku struktuuri ülevaatamisel jäeti võimalusel põllumajanduslikke eesmärke täitvad alad rohevõrgustikust välja, kuid arvestades valla maastikulist eripära ja ajaloolise asustuse paiknemist, on põllumajandusmaid kohati ka rohevõrgu alas. Kuna aga rohevõrk on valla territooriumil aga suhteliselt ulatuslik, siis ei saa põllumajanduse ja rohevõrgu konflikti üle tähtsustada. Üldplaneeringu täpsusastmes ja olukorras, kus riigil puudub metsamajanduse arengukava, ei ole võimalik ja vajalik seada täpsemaid tingimusi rohevõrgustikus asuva maatulundusmaal metsamaadele.

Planeering võimaldab rohevõrgustiku kasutamist puhkealana eelkõige juba olemasolevate taristute kaudu. Kuna planeeringuga ei kavandata roheline võrgustiku alale olulisi uusi puhkealasid, on arvestatud ka ökoloogiliste ja puhke-eemärkide tasakaalustamisega.

Käesolev üldplaneering annab vallavalitsuse õiguse kaaluda iga objekti puhul kohapõhiselt, kas detailplaneeringu koostamine on rohevõrgustiku alal vajalik. Üldplaneeringu seletuskirja ptk 3.1 toob välja juhud, mil rohelises võrgustiku aladel on detailplaneeringu koostamise kohustuse kaalumise oluline. Rohelise võrgustiku tingimused võimaldavad üksikelamu ehitamist hajaasustuses ilma detailplaneeringuta, samuti ühe tootmishoone rajamist. Enam kui ühe elamu või tootmishoone rajamisel on vajalik kaaluda detailplaneeringu koostamist, samuti tootmisala (sh kaevandusala) ja avalikkusele suunatud funktsiooniga uue hoonestuse, tuulegeneraatorite (v.a väiketuulik õuealal/tootmisalal) ja mobiilsidemastide puhul. Antud objektide rajamisel läbi projekteerimistingimuste või detailplaneeringu on arvestatud, et roheline võrgustik jääks toimima (nt ulatusliku tarastamise keelamine).

Tingimused pööravad eraldi tähelepanu roheline võrgustiku ja muu maakasutuse konfliktaladele, nt taristuobjektidele ja maardlatele. Roheline võrgustik ja maardlate avamine ei ole otseselt teineteist välistavad, küll on aga oluline võimalusel eelistada asukohahan ala väljaspool rohelist võrgustikku või võtta kasutusele leevendavad meetmed. Maardlate avamise seisukohast on käesolevas planeeringus oluline erinevus kehtivast Valgjärve üldplaneeringust, mis keelab rohelises võrgustikus maardlaid avada. Käesolev üldplaneering tõlgendab, tulenevalt maakonnaplaneeringu käsitlesest, karjääre ajutise tegevusena, mille järel tuleb ala korrastada ja taastada looduslik olukord. Kuna karjääre võib paremate alternatiivide puudumisel avada seega ka roheline võrgustiku alal, on ala kasutuselevõtu eelduseks samaväärse (loodusliku) keskkonna taastamine – üldplaneering ei luba roheline võrgustiku alal kaevandamise lõppemisel oluliselt intensiivsemat maakasutust kui enne maardla avamist (nt elamu- või tootmisala rajamine).

KSH teeb ettepaneku täpsustada ptk 5.5. p 10 tingimust:

- Kaevandamise lõppedes tuleb kaevandatud alal taastada looduslik keskkond (nt ala metsastada, rajada veekogu või puhkeala).

Rohelise võrgustiku ulatus

Rohelise võrgustiku sidususe parandamiseks ja toimimise tagamiseks on üldplaneeringus korrigeeritud roheline võrgustiku ulatust.

KSH ettepanekud korrigeerida roheline võrgustiku ulatust järgmiselt:

1. Endise Valgjärve vallaosas on Sulaoja külas kavandatud roheline võrgustiku koridori ca 10 elamumaa, ühe ühiskondliku ja ühe ärimaa krundiga arendusala. Kavandatud ala on kooskõlas roheline võrgustiku alal Valgjärve üldplaneeringus lubatud minimaalse krundisuurusega (vähemalt 3 ha), kuid kavandatud ala ei ole võimalik alati täita tingimust, et erinevatel kruntidel paiknevate hoonete vahekaugus peab olema minimaalselt 150 m. Kavandatud ala halvendab seega roheline koridori toimimist ja ei ole roheline võrgustiku eesmärkidega kooskõlas. Antud juhul on vajalik detailplaneeringu mõjude leevendamiseks korrigeerida roheline võrgustiku struktuuri. Tuleb rõhutada, et selline lähenemine peab siiski jääma erandlikuks. Nimelt on roheline võrgustiku üheks toimimise aluseks selle struktuuride stabiilsus ja pikaajaline püsivus looduslikult sobilikes asukohtades. Seetõttu on eeskätt vajalik hoiduda rohevõrgustiku ala toimimist halvendavatest tegevustest ning järgida võrgustikule seatud tingimusi, mitte kavandada tegevusi, mis tekitaksid vajaduse muuta rohevõrgu struktuuri.

KSH teeb ettepanek laiendada Sulaoja külas rohelist koridor mõlemalt poolt kehtestatud detailplaneeringu ala, et tagada loomade liikumisvõimalused üle Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa maantee.

2. Tiido ja Hauka külas on roheline võrgustiku tugialast mõlemal juhul välja lõigatud üksik hajaasustuse majapidamine.

KSH teeb ettepaneku arvata mõlemad majapidamised roheline võrgustiku tugialasse kuuluvaks, sarnaselt teistele tugialas asuvatele majapidamistele.

3. Roheline võrgustiku sidusus katkeb Kanepi ja Valgjärve vallaosas Jõksi ja Mügra küla alal.

KSH teeb ettepaneku luua rohekoridor piki Võhandu jõge. Lisaks haarata roheline võrgustikku Jõksi (Kanepi järvede loodusala) ja Vähkjärv.

4. Roheline võrgustiku koridor kulgeb endisel Kanepi ja Valgjärve valla piiril piki Sirvaste oja (Hauka, Aiaste ja Mügra külas), haarates vaid oja Kanepi poolse osa.

5. Roheline võrgustiku alalt jäävad välja mitmete kaitstavate alade osad: Ihamaru looduskaitseala, Ihamaru-Tilleoru loodusala (Võhandu jõgi), Kanepi järvede loodusala, Erstvere mõisa park, Hilba jõe hoiuala, Valgjärve mõisa metsapark (Valgjärve loodusala).

KSH teeb ettepaneku hõlmata need loodusväärtuslikud alad rohevõrgu koosseisu.

6. Lähtudes viimase 10 aasta loomaõnnetuste toimimise asukohtade informatsioonist (vt ka Hendrikson&Ko loodud loomaõnnetuste kaardirakendus⁴) juhtub Kanepi vallas võrdlemisi palju loomaõnnetusi Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa (nr 2) maanteel. Õnnetustesse on sattunud suurulukitest valdavalt metskitsed, vaid üksikud põdrad ja metssead. Analüüsid loomaõnnetuste koondumiskohti maanteedel ning liigilist koosseisu ei tehta häesoleva töö raames lisaettepanekuid roheline võrgustiku struktuuri muutusteks manteedega ristumistel.

Planeeringuga on muudetud rohevõrgustiku koridori kulgemist Vissi külas – Alajärve piirkond on juba kujunenud atraktiivseks suvilapiirkonnaks ning piirkonnas soovitakse

⁴ Kättesaadav: <http://hendrikson.ee/maps/Loomaohhtikkus/>

edaspidi täiendavalt suvilaid rajada. KSH hinnangul on võimalik asenduskoridor suunata piki Idaoja, säilitades seega võrgustiku sidususe.

Kokkuvõte

Rohelise võrgustiku toimimise ja sidususe tagamiseks on tegevuste kavandamisel oluline silmas pidada roheline võrgustiku eesmärke: eelkõige seda, et püsivad (mitte alalised) tegevused ei põhjustaks rohevõrgustikus maakasutuse olulist intensiivsuse tõusu ning arendused ei paikneks võimalusel rohevõrgustiku koridorides. Eelkõige on oluline tagada nende rohekoridoride säilimine ja toimimine, mis ületavad Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa põhimaanteed.

Üldplaneeringus juba toodud tingimuste järgimine ja KSH poolt tehtud ettepanekute arvestamine aitab tagada võrgustiku terviklikkuse ja toimimise.

4.1.2. KAITSTAVAD LOODUSOBJEKTID, SH NATURA ALAD

Olemasoleva olukorra ülevaade

Keskkonnaregistri⁵ andmetel jääb Kanepi valla territooriumile 8 kaitseala⁶, 11 hoiuala, 352 kaitsealuse liigi leiukohta, 11 kaitsealuse liigi püsielupaika (+ 2 kavandatavat püsielupaika) ning 11 üksikobjekti. Kaitsealuste kivististe asukohti valla territooriumile ei jää. Kohalikul tasandil kaitstavaid loodusobjekte on üks (Poka määnd).

Täielikult või osaliselt jääb Kanepi valla territooriumile 16 Natura 2000 loodusala ning 1 linnuala.

Mõjude hindamine

Kaitstavad loodusobjektid

Kanepi valla üldplaneeringu koostamisel on arvestatud maakonnas paiknevate kaitstavate aladega ning üldplaneering ei näe ette maakasutust ega tegevusi, mis võivad kaasa tuua olulise negatiivse mõju kaitsealadele ning kaitse-eesmärkidele. Valdav osa ulatuslikematest looduskaitsealadest on arvatud rohevõrgustiku koosseisu.

Üldplaneeringust eraldiseisva protsessina on algatatud Liiva-Varbuse maanteelõigu ehk Postitee väljaarvamine kaitstavate loodusobjektide seast. Hoolimata looduskaitse kaitsekorra kavandatavast muutusest on tegemist olulise kultuuriväärtusega ning planeering näeb ette Postitee kui olulise väärtusliku maastiku säilimist (vt ptk 4.3).

Üldplaneeringuga tehakse ettepanek uute objektide kaitse alla võtmiseks – **ristipuude kohaliku kaitse alla võtmiseks** – LKS-i § 43 ja 44 mõistes. Ristipuud on osa kohalikest pärandkultuurist. Ristipuude all mõistetakse teeäärset suuremat puud või üksikut puud ristimetsas, mille tüvesse matuselised teel kalmistule lõikavad ristimärgi. Ristipuud on omased Kagu-Eesti kultuuriruumile ning geograafiliselt paiknevad ristipuud Kanepi kalmistule viivate teede ääres.

Ristipuude kaitse alla võtmine on põhjendatud seetõttu, et puud asuvad reeglina maanteed ääres ning maanteed laiendamise, kraavitamise või rekonstrueerimise, samuti kergliiklusteede kavandamise käigus võivad puud hävida. Samuti võivad puud hävida metsategemise käigus. Puude kohaliku kaitse alla võtmise ettepanek on tehtud

⁵ Keskkonnaregistri andmed seisuga 20.09.2019

⁶ Keskkonnaministri käskkirjaga 08.02.2017nr 1-2/17/160 on algatatud Liiva-Varbuse maanteelõigu kaitse alt välja arvamise menetluse algatamine.

ka eelmise, 2017.a. kehtestatud Kanepi valla üldplaneeringuga, samuti on ettepanek tehtud Valgjärve valla üldplaneeringuga (2008) Jõksi ristimetsa kohaliku kaitse alla võtmiseks. Kaitse alla võtmise menetlust ei ole senini läbi viidud.

Kuna ristipuud võetakse kaitse alla kohaliku pärandkultuuri objektidena, on kaitse alla võtmisel oluline endiselt lubada puudele ristide lõikamist.

Valla üldplaneeringuga on ette nähtud põhimõttelised kergliiklustee trassid. Planeeringuga ei määrata trassi täpset asukohta, trassi kulgemine ühelt või teisel pool maanteed selgub projekteerimise käigus. Kuna trassi äärde võib jääda kaitsealuste liikide elupaiku (nt Voorepalu- Puskaru tee ääres III kaitsekategooria liigi tiigikonna (*Pelophylax lessonae*) elupaik, tuleb kergliiklustee kavandamisel arvestada elupaiga soodsa seisundi säilimisega. Trassi täpsemal kavandamisel on seega vajadusel otstarbekas läbiviia eelhindamine. Trassi kavandamisel on võimalik täpsemal tasemel arvestada planeeringuliste võtetega, mis võimaldavad mõju vältida: nt kergliiklustee paigutamine teisele poole maanteed, kergliiklustee kavandamine olemasoleva tee kaitsevööndis, erosiooniohu vältimine, kõrghaljastuse säilitamine jms. Konkreetseid asukohapõhised meetmed selguvad projekteerimise käigus.

Kergliiklusteetrasside kavandamisel tuleb mh arvestada ristipuude säilimisega, mis üldplaneeringu järgi kuuluvad kaitse alla võtmisele.

Mõju Natura 2000 aladele – Natura hindamine

Natura 2000 on üleeuroopaline kaitstavate alade võrgustik, mille eesmärk on **tagada** haruldaste või ohustatud lindude, loomade ja taimede ning nende elupaikade ja kasvukohtade **kaitse või vajadusel taastada** üle-euroopaliselt ohustatud liikide ja elupaikade soodne seisund. Natura 2000 loodusala ja linnualad on moodustatud tuginedes Euroopa Nõukogu direktiividele – loodusdirektiiv 92/43/EMÜ ja linnudirektiiv 2009/147/EÜ.

Natura hindamine on menetlusprotsess, mida viiakse läbi vastavalt loodusdirektiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigetele 3 ja 4. Käesolevas töös tuginetakse hindamise läbiviimisel Euroopa Komisjoni juhendile „Natura 2000 alasid oluliselt mõjutavate kavade ja projektide hindamine. Loodusdirektiivi artikli 6 lõigete 3 ja 4 tõlgendamise meetodilised juhised“ ja juhendile "Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis" (KeMÜ, 2016).

Natura hindamine algab Natura eelhindamise etapiga, mille eesmärgiks on välja selgitada ja tuvastada projekti või kava võimalik mõju Natura 2000 alale ning hinnatakse, kas on võimalik objektiivselt järeldada, et oluline ebasoodne mõju on välistatud. Kui eelhindamise käigus esitatud teave näitab, et ebasoodne mõju on tõenäoline või jääb ebaselgeks, on tarvis läbi viia Natura hindamise järgmine etapp – asjakohane hindamine.

Kavade ja suurema üldistustasemega planeeringute puhul (nagu seda on ka üldplaneering) piirnebki Natura hindamine tihtipeale eelhindamise etapiga, kus tuvastatakse eeldatavad kavandatavad tegevused, mille puhul saab välja tuua soovitusid ja nõuded järgnevat kavandatava tegevuse etappideks (detailplaneering, ehitusluba jms).

Alljärgnevalt viiakse valla territooriumile jäävatele Natura 2000 võrgustiku aladele läbi Natura hindamine eelhindamise täpsusastmes.

Natura eelhindamine

Informatsioon kavandatava tegevuse kohta

Kanepi valla üldplaneeringu eesmärk ja ruumilise arengu põhimõtted on leitud ptk-des 1.1.

Kavandatava tegevuse mõjupiirkonda jäävate Natura alade iseloomustus

Keskkonnaregistri⁷ andmetel kuulub Kanepi vallas üleeuroopalisse Natura 2000 alade võrgustikku 16 Natura loodusala ja 1 linnuala.

Natura alade loetelu ja nende iseloomustus on toodud alljärgnevas tabelis 3.

Tabel 3. Kanepi valla Natura alad

Natura ala nimetus/ registrikoode	Pindala (ha)	Asukoht vallas	Kaitse-eesmärk
Ahja loodusala RAH0000610	1142,7 ha	Põlvamaa, Kanepi vald, Karilatsi küla	<p>kaitstavad elupaigatüübid on jõed ja ojad (3260), liigirikkad niidud lubjaveesel mullal (*6270), lamminiidud (6450), allikad ja allikasood (7160), liivakivipaljandid (8220) ja vanad loodusmetsad (*9010);</p> <p>liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on saarmas (<i>Lutra lutra</i>), harilik hink (<i>Cobitis taenia</i>), harilik võldas (<i>Cottus gobio</i>) ja paksukojaline jõekarp (<i>Unio crassus</i>);</p>
Hauka loodusala RAH0000218	50,9 ha	Põlvamaa, Kanepi vald, Aiaste küla, Hauka küla	<p>kaitstavad elupaigatüübid on liigirikkad niidud lubjaveesel mullal (*6270) ja liigirikkad madalsood (7230);</p> <p>liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on harivesilik (<i>Triturus cristatus</i>).</p>
Ihamaru-Tilleoru loodusala RAH0000206	416,1 ha	Põlvamaa, Kanepi vald, Erastvere küla, Hurmi küla, Häätaru küla, Ihamaru küla, Karilatsi küla, Krootuse küla, Lauri küla, Magari küla, Põlgaste küla, Sõreste küla, Varbuse küla	<p>kaitstavad elupaigatüübid on jõed ja ojad (3260), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), lamminiidud (6450), allikad ja allikasood (7160), liivakivipaljandid (8220), vanad loodusmetsad (*9010) ning soostuvad ja soolehtmetsad (*9080);</p> <p>liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on harilik võldas (<i>Cottus gobio</i>).</p>
Kanepi järvede loodusala RAH0000222	110,1 ha	Põlvamaa, Kanepi vald, Heisri küla, Hino küla, Jõksi küla, Kanepi alevik, Piigandi küla	<p>kaitstavad elupaigatüübid on liiva-alade vähetoitelised järved (3110), looduslikult rohketoitelised järved (3150) ning huumustoitelised järved ja järvikud (3160);</p> <p>liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on harilik hink (<i>Cobitis taenia</i>) ja harilik vingerjas (<i>Misgurnus fossilis</i>).</p>
Karste loodusala RAH0000220	1,4 ha	Põlvamaa, Kanepi vald, Karste küla	<p>liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on harivesilik (<i>Triturus cristatus</i>).</p>

⁷ Seisuga 20.09.2019

Natura ala nimetus/ registrikood	Pindala (ha)	Asukoht vallas	Kaitse-eesmärk
Kooraste Kõvvõrjärve loodusala RAH0000233	13,0 ha	Põlvamaa, Kanepi vald, Kooraste küla	kaitstav elupaigatüüp on looduslikult rohkehoitelised järved (3150).
Kooraste Pikkjärve loodusala RAH0000221	14,7 ha	Põlvamaa, Kanepi vald, Kooraste küla	kaitstav elupaigatüüp on vähe- kuni kesktoitelised mõõdukalt kareda veega järved (3130).
Krүүdneri loodusala RAH0000642	2,7 ha	Põlvamaa, Kanepi vald, Krүүdneri küla	liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on läikiv kurdsirbik (<i>Drepanocladus vernicosus</i>).
Maruoru loodusala RAH0000643	33,3 ha	Põlvamaa, Kanepi vald, Hino küla, Karste küla	kaitstavad elupaigatüübid on niiskuslembesed kõrgrohustud (6430) ja vanad loodumetsad (*9010).
Otsõsuu loodusala RAH0000230	26,1 ha	Põlvamaa, Kanepi vald, Häätaru küla, Krootuse küla	kaitstavad elupaigatüübid on siirde- ja õõtsiksood (7140), liigirikkad madalsood (7230) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080); liigid, mida kaitstakse, on soohilakas (<i>Liparis loeselii</i>) ja kollane kivirik (<i>Saxifraga hirculus</i>).
Otepää loodusala RAH0000582	22 565,5 ha	Põlvamaa, Kanepi vald, Hauka küla, Pikajärve küla	kaitstavad elupaigatüübid on liiva-alade vähetoitelised järved (3110), vähe- kuni kesktoitelised mõõdukalt kareda veega järved (3130), vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140), looduslikult rohkehoitelised järved (3150), jõed ja ojad (3260), liigirikkad niidud lubjavesel mullal (*6270), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), lamminiidud (6450), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), siirde- ja õõtsiksood (7140), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (*7210), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodumetsad (*9010), vanad laialehised metsad (*9020), rohunditerikkad kuusikud (9050), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (sürjametsad - 9060), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080), siirdesoo- ja rabametsad (*91D0) ning lammi-lodumetsad (*91E0); liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on saarmas (<i>Lutra lutra</i>), harilik hink (<i>Cobitis taenia</i>), harilik vingerjas (<i>Misgurnus fossilis</i>), harivesilik (<i>Triturus cristatus</i>), paksukojaline jõekarp (<i>Unio crassus</i>), tõmmuujur (<i>Graphoderus bilineatus</i>), karvane maarjalepp (<i>Agrimonia pilosa</i>), läikiv kurdsirbik (<i>Drepanocladus vernicosus</i>) ja nõtkel näkirohi (<i>Najas flexilis</i>).
Otepää linnuala RAH0000103	22 565,5 ha	Põlvamaa, Kanepi vald, Hauka küla, Pikajärve küla	liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on kanakull (<i>Accipiter gentilis</i>), viupart (<i>Anas penelope</i>), sinikael-part (<i>Anas platyrhynchos</i>), väike-konnakotkas (<i>Aquila pomarina</i>), hallhaigur (<i>Ardea cinerea</i>), laanepüü (<i>Bonasa bonasia</i>), väiketüll (<i>Charadrius dubius</i>), must-toonekurg (<i>Ciconia nigra</i>), roo-loorkull (<i>Circus aeruginosus</i>), väike-kärbsenäpp (<i>Ficedula parva</i>), värbkakk (<i>Glaucidium passerinum</i>), punaselg-õgija (<i>Lanius collurio</i>), herilaseviu (<i>Pernis apivorus</i>) ja roherähn e meltsas (<i>Picus viridis</i>).
Palojärve loodusala RAH0000224	8,1 ha	Põlvamaa, Kanepi vald, Ihamaru küla	kaitstav elupaigatüüp on liiva-alade vähetoitelised järved (3110).
Uiakatsi loodusala RAH0000232	19,4 ha	Põlvamaa, Kanepi vald,	kaitstav elupaigatüüp on vähe- kuni kesktoitelised mõõdukalt kareda veega järved (3130).

Natura ala nimetus/ registrikood	Pindala (ha)	Asukoht vallas	Kaitse-eesmärk
		Rebaste küla	
Valgjärve loodusala RAH0000223	66,5 ha	Põlvamaa, Kanepi vald, Kooli küla, Pikareinu küla; Puugi küla; Valgjärve küla	kaitstav elupaigatüüp on looduslikult rohketoitelised järved (3150).
Veski loodusala RAH0000210	61,8 ha	Põlvamaa, Kanepi vald, Prangli küla, Veski küla	kaitstavad elupaigatüübid on siirde- ja õõtsiksood (7140), vanad loodusmetsad (*9010), rohunditerikkad kuusikud (9050) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080).
Võhandu jõe loodusala RAH0000013	22,3 ha	Põlvamaa, Kanepi vald, Erastvere küla, Hino küla, Jõgehara küla, Jõksi küla, Kanepi alevik, Koigera küla.	kaitstav elupaigatüüp on jõed ja ojad (3260); liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on harilik hink (<i>Cobitis taenia</i>), harilik võldas (<i>Cottus gobio</i>), harilik vingerjas (<i>Misgurnus fossilis</i>), rohe-vesihobu (<i>Ophiogomphus cecilia</i>) ja paksukojaline jõekarp (<i>Unio crassus</i>).

Kavandatava tegevuse mõju prognoosimine Natura aladele

Mõjude prognoosimisel arvestatakse üldplaneeringuga kavandatava maakasutuse ja tegevustega ning analüüsitakse, millised nendest võiksid Natura alasid mõjutada ja vajadusel antakse soovitusel järgnevatel kavandatavate tegevuste etappideks (detailplaneeringud, projektid, tegevusload) ja mõjude hindamiseks. Mõju prognoosimine Kanepi valla Natura 2000 võrgustiku aladele on toodud järgnevas tabelis 4.

Tabel 4. Kavandavate tegevuste mõju prognoosimine Natura 2000 aladele

Natura ala nimetus/ registrikood	Hinnang mõjule	Soovitused järgnevatel etappideks
Ahja loodusala RAH0000610	ÜP ei näe looduslal ega selle läheduses ette senise maakasutuse muutusi, mis võiksid looduslale ja selle kaitse-eesmärkidele ebasoodsat mõju avaldada.	-
Hauka loodusala RAH0000218	ÜP ei näe looduslal ega selle läheduses ette senise maakasutuse muutusi, mis võiksid looduslale ja selle kaitse-eesmärkidele ebasoodsat mõju avaldada.	-
Ihamaru-Tilleoru loodusala RAH0000206	ÜP ei näe looduslal ega selle läheduses ette senise maakasutuse muutusi, mis võiksid looduslale ja selle kaitse-eesmärkidele ebasoodsat mõju avaldada.	-
Kanepi järvede loodusala RAH0000222	ÜP ei näe looduslal ega selle läheduses ette senise maakasutuse muutusi, mis võiksid looduslale ja selle kaitse-eesmärkidele ebasoodsat mõju avaldada.	-

Natura ala nimetus/registrikood	Hinnang mõjule	Soovitused järgnevateks etappideks
Karste loodusala RAH0000220	ÜP ei näe looduslal ega selle läheduses ette senise maakasutuse muutusi, mis võiksid loodusalale ja selle kaitse-eesmärkidele ebasoodsat mõju avaldada.	-
Kooraste Kõvvõrjärve loodusala RAH0000233	ÜP ei näe looduslal ega selle läheduses ette senise maakasutuse muutusi, mis võiksid loodusalale ja selle kaitse-eesmärkidele ebasoodsat mõju avaldada.	-
Kooraste Pikkjärve loodusala RAH0000221	ÜP ei näe looduslal ega selle läheduses ette senise maakasutuse muutusi, mis võiksid loodusalale ja selle kaitse-eesmärkidele ebasoodsat mõju avaldada.	-
Krüüdneri loodusala RAH0000642	ÜP ei näe looduslal ega selle läheduses ette senise maakasutuse muutusi, mis võiksid loodusalale ja selle kaitse-eesmärkidele ebasoodsat mõju avaldada.	-
Maruoru loodusala RAH0000643	ÜP ei näe looduslal ega selle läheduses ette senise maakasutuse muutusi, mis võiksid loodusalale ja selle kaitse-eesmärkidele ebasoodsat mõju avaldada.	-
Otsõsuu loodusala RAH0000230	ÜP ei näe looduslal ega selle läheduses ette senise maakasutuse muutusi, mis võiksid loodusalale ja selle kaitse-eesmärkidele ebasoodsat mõju avaldada.	-
Otepää loodusala RAH0000582	ÜP ei näe looduslal ega selle läheduses ette senise maakasutuse muutusi, mis võiksid loodusalale ja selle kaitse-eesmärkidele ebasoodsat mõju avaldada.	-
Otepää linnuala RAH0000103	ÜP ei näe linnualal ega selle läheduses ette senise maakasutuse muutusi, mis võiksid loodusalale ja selle kaitse-eesmärkidele ebasoodsat mõju avaldada.	-
Palojärve loodusala RAH0000224	Loodusala hõlmab Palojärve ja ala kaitse-eesmärgiks on liiva-alade vähetoiteliste järvede (3110) elupaigatüüp. Järve ümber asub olemasolev RMK puhkekoht, mis on ÜP-sse kantud puhke- ja virgestusmaana. Tegemist on traditsioonilise supluskohaga. ÜP rakendamine ei too kaasa muutusi senises maakasutuses ega kavanda taristut jms, mis võiks loodusala ja selle kaitse-eesmärkidele ebasoodsat mõju avaldada.	Kavandatava tegevuse elluviimine ei tohi Natura ala kaitse-eesmärke kahjustada. Tegevuse kavandamisel tuleb igakordselt kaaluda võimalikku ebasoodsat mõju Natura 2000 võrgustiku alale.
Uiakatsi loodusala RAH0000232	ÜP ei näe looduslal ega selle läheduses ette senise maakasutuse muutusi, mis võiksid loodusalale ja selle kaitse-eesmärkidele ebasoodsat mõju avaldada.	-

Natura ala nimetus/registrikood	Hinnang mõjule	Soovitused järgnevateks etappideks
Valgjärve loodusala RAH0000223	ÜP ei näe loodusalal ega selle läheduses ette senise maakasutuse muutusi, mis võiksid loodusalale ja selle kaitse-eesmärkidele ebasoodsat mõju avaldada.	-
Veski loodusala RAH0000210	ÜP ei näe loodusalal ega selle läheduses ette senise maakasutuse muutusi, mis võiksid loodusalale ja selle kaitse-eesmärkidele ebasoodsat mõju avaldada.	-
Võhandu jõe loodusala RAH0000013	2017.a kehtestatud Kanepi ÜP-ga on vähendatud ehituskeeluvööndit Koigera külas, Võhandu jõe ääres paikneval Jõepõllu katastriüksusel. Ehituskeeluvööndit vähendati 25 meetrini, sooviga rajada maaüksusele väiksemahuline üksikelamu. Ehituskeeluvööndi vähendamise ega selle läheduses ette senise maakasutuse muutusi, mis võiksid loodusalale ja selle kaitse-eesmärkidele (jõe elupaik ja sealsed liigid) kuna 25 m ehituskeeluvöönd tagab hoonestuse paigutamise selliselt, et see ei asu korduvate üleujutuste alal, samuti säilib jõe kaldal olemasolev haljastus. Lisaks on ÜP-ga seatud tingimused, nt veekaitse tagamiseks kavandada reovee kogumismahutid; tegevus kooskõlastada Keskkonnaametiga.	Kavandatava tegevuse elluviimine ei tohi Natura ala kaitse-eesmärke kahjustada. Tegevuse kavandamisel tuleb igakordselt kaaluda võimalikku ebasoodsat mõju Natura 2000 võrgustiku alale.

Natura eelhindamise tulemused ja järeldus

Üldplaneeringu ruumilise lahenduse väljatöötamisel on arvesse võetud Natura 2000 võrgustikku kuuluvate alade paiknemist, et tagada alade ja nende kaitse-eesmärkide soodne seisund. Natura 2000 aladele üldplaneeringuga tegevusi ega objekte ei ole kavandatud ja senisest erinevat maakasutust ei planeerita. Üldplaneeringu täpsusastmes (kavandatava tegevuse täpne iseloom puudub) ei ole planeeringu rakendamisel ette näha ebasoodsate mõjude avaldumist Natura 2000 võrgustiku aladele ega nende kaitse-eesmärkidele (vt Tabel 4).

Strateegilise planeerimisdokumendi elluviimine ei tohi Natura 2000 alasid ega nende kaitse-eesmärke kahjustada. Ruumilise arengu ja kaasnevate tegevuste rakendajal tuleb igakordselt kaaluda (teostada eelhinnang) tegevuse võimalikku ebasoodsat mõju Natura 2000 võrgustiku aladele ja vajadusel algatada keskkonnamõju hindamise menetlus ning viia läbi Natura hindamine vajalikus täpsusastmes. Võimaliku ebasoodsa mõju ilmumise tõenäosust on võimalik ära hoida ning vähendada projektides Natura kaitse-eesmärkidega arvestamisega ning vajadusel leevendusmeetmete rakendamisega.

4.1.3. PÕHJA- JA PINNAVESI

Põhjavesi

Olemasoleva olukorra ülevaade

Kanepi vallas kasutatakse veevarustuseks valdavalt Devoni ladestu Ülem- ja Kesk-Devoni veeladestiku vett, samuti Kvaternaari põhjaveekihte. Ruumiliselt on valla aluspõhjalised veekompleksid valdavalt kaitstud (vt joonis 1) valla kesk- ja põhjaosas, suhteliselt hästi kaitstud on alad Kooraste, Veski ja Karilatsi piirkonnas. Kvaternaari

pudedates setetes leviv põhjavesi on valdavalt reostustundlik. Devoni põhjavesi on reostuse eest reeglina kaitstud, seejuures kõige paremini Otepää kõrgustiku kaguosas.

Põhjaveekogumitest levivad Kanepi vallas Kesk-Alam-Devoni põhjaveekogum Ida-Eesti vesikonnas ning Kesk-Devoni põhjaveekogum Ida-Eesti vesikonnas. Kesk-Alam-Devoni põhjaveekogumi Ida-Eesti vesikonnas keemiline ja koguseline seisund hinnati⁸ 2020. a heaks. Kogumi koondseisund hinnati samuti heaks. Kesk-Devoni põhjaveekogumi Ida-Eesti vesikonnas koondseisund hinnati 2020. a halvaks, sealjuures keemiline seisund halvaks ning koguseline seisund heaks. Keemilise halva seisundi põhjustasid põhjaveekogumi seirekaevudes ammooniumi ning pestitsiidide sisaldused üle kehtestatud piirväärtuste.

⁸ Marandi, A., Karro, E., Osjamets, M., Polikarpus, M., Hunt, M. 2020. Eesti põhjaveekogumite seisund perioodil 2014-2019. EGF 9416. Eesti Geoloogiateenistus, Rakvere. <https://fond.egt.ee/fond/egf/9416>



	Kaitsemata ala (väga kõrge reostusohtlikkus)		Suhteliselt kaitstud ala (madal reostusohtlikkus)
	Nõrgalt kaitstud ala (kõrge reostusohtlikkus)		Kaitstud ala (väga madal reostusohtlikkus)
	Keskmiselt kaitstud ala (keskmine reostusohtlikkus)		

Joonis 1. Põhjavee kaitstus Kanepi vallas (allikas: Eesti põhjavee kaitstuse kaart, Eesti Geoloogiakeskus)

Mõjude hindamine

Aluspõhjaliste veekomplekside kaitstus on hea valla põhilistes keskustes, kus elanike arv ja maakasutusintensiivsus on suurem – Maaritsas, Savernas, Valgjärvel, Krootusel, Kanepis, Põlgastes. Kooraste piirkonnas, kus aluspõhjaliste veekomplekside kaitstus on mõnevõrra madalam, on samas ka hõredama asustuse ja madalama maakasutusintensiivsusega metsane maastik. Veski-Prangli-Karilatsi piirkonnas vaheldub hajaasustatud kultuurmaastik metsadega, kuid ka siin on valdav väheintensiivne maakasutus. Karilatsi küla piirneb alaga, kus põhjavee kaitstus (Põlva vallas) väheneb. Planeeringuga ei kavandata aga Karilatsi külas maakasutusmuutust, mis võiks ohustada vähekaitstud alasid naabervallas.

Ühiskanalisatsiooni süsteemid on välja arendatud Kanepis, Erastveres, Põlgastes, Savernas, Krootusel, Valgjärvel, Maaritsas, Põlgastes, Soodomal, Erastveres ja Ihamarus⁹, kus veekaitse (nii pinna- kui põhjavee kaitse) tagatakse järgides sektorarengukavas „Kanepi valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2019–2030“ toodud prioriteete.

Kuna nimetatud aladel ei ole kõik hooned lülitatud ühiskanalisatsiooni või perspektiivse ühiskanalisatsiooni võrku, rakendatakse ka teisi reovee kogumise ja käitlemise meetodeid: omapuhasteid (septikud, biopuhastid) ja heitvee pinnasesse immutamist või reovee kogumismahuteid. Hajaasustuses ei ole väljapool nimetatud piirkondi elanikkonna vähesuse ja suhteliselt hajali paiknemise tõttu ühiskanalisatsiooni rajamine otstarbekas ning reoveekäitlusel kasutatakse samuti eelnimetatud kohtkäitlemise lahendusi.

Üldplaneeringuga kavandatakse elamu-, äri- ja tootmisalade tihendamist või vähest laiendamist Kanepis, Erastveres, Põlgastes, Valgjärvel, Krootusel ja Savernas, s.o piirkondades, kus on juba välja arendatud ühiskanalisatsiooni süsteemid. Üldplaneeringuga ei kavandata keskkonnaohtlikke objekte. Kanepi alevikus on rajatud jäätmejaam reoveepuhasti territooriumil. Kogu vallas soodustatakse ettevõtlust ning lubatakse maa-alade arendamist ka kõrvalotstarbe kaudu (nt maatükil võib olla tootmismaa kõrvalotstarve, mida kasutatakse näiteks põllumajandusliku tootmise eesmärgil), mistõttu veekaitse tingimuste seadmine on oluline kogu valla territooriumil, mitte ainult planeeringukaardil toodud reserveeritud aladel.

Uute elamute rajamisel tuleb üldplaneeringu järgi tagada võimalike negatiivsete keskkonnamõjude leevendamine, sh nõuetele vastav reovee käitlemine, seda nii kompaktsel kui hajaasustatud aladel. Tingimuse täitmisel ja ühiskanalisatsiooni taristu järkjärgulisel rekonstrueerimisel tagatakse põhjaveekaitse ning seega elamuehitusel oluline negatiivne keskkonnamõju põhjaveele puudub.

Tagamaks põhjavee kaitset **teeb KSH ettepaneku** lisada alltoodud tingimus seletuskirja ptk 4.3.1. *Kompaktsed alad* ning täpsustada sõnastust ptk 4.3.2. *Hajaasustatud alad*, kus tingimus viitab hetkel vaid ehitamisele järvede ääres – oluline on tagada veekaitse ka teiste veekogude ääres:

- Veekogude piiranguvõõndisse rajatavate uute majapidamiste olmereovee puhastamisel tuleb lähtuda õigusaktide nõuetest.

⁹ Reoveekogumisalad on keskkonnaministri määrusega määratud Kanepis, Savernas, Põlgastes ja Krootusel.

Lisaks teeb KSH ettepaneku lisada seletuskirja:

- Reoveekäitlussüsteemide planeerimisel on soovitatav lähtuda juhised „Juhendmaterjal hajaasustuse reoveekäitlussüsteemide kavandamiseks, valikuks, ehitamiseks ja hooldamiseks (2015)“.

Pinnavesi

Olemasoleva olukorra ülevaade

Kanepi vald jääb Ida-Eesti vesikonda, valda läbivad jõed kuuluvad Võhandu ja Emajõe jõgikonda. Suurimateks jõgedeks on Võhandu jõgi, mille ülemjooks läbib valda, samuti valla territooriumilt algav Ahja jõgi ja valda läbiv Orajõgi.

Kanepi valla suuremad järved on kalgiveelised eutroofsed Jõksi ja Valgjärv (Otepää Valgjärv), oligotroofne Piigandi järv ning kalgiveeline miksotroofne Suurjärv (Kooraste Suurjärv). Järvede toitelisus varieerub, kultuurmaastikus paiknevad järved on sageli eutrofeerunud ehk rohketoitelised. Eesti pinnaveekogumite seisundi 2019¹⁰. aasta vahehindangu alusel on Jõksi järve ja Otepää Valgjärve ökoloogiline seisund „hea“ keemilist seisundit ei ole hinnatud. Jõksi järve hüdrokeemiliste näitajate puhul on täheldatud kõrgendatud nitraatide ja üldlämmastiku sisaldust.

Ahja, Võhandu ja Orajõe ökoloogiline seisundi koondhindang¹¹ on valla territooriumile jäävates veekogumites kesine. Ahja ja Võhandu jõgede ökoloogiline seisund ülemjooksu kogumites on hinnatud kesiseks tuginedes üksnes teadmisele, et veekogumisse jäävad paisud. Seiret veekogumites toimunud ei ole. Orajõe seisund on kesine. Orajõe kesisele seisundile jõe ülemises osas viitab kalastiku seisund, jõe alamjooksul lisaks ka suurtaimestiku ja suurselgrootute seisund. Kesise seisundi põhjuseks on hinnatud ülemjooksul paisud, alamjooksul lisaks ka silla ehitustööd.

Valla territooriumile jääb neli reoveekogumisala¹² – Kanepi, Saverna, Põlgaste ja Krootuse, millel asuvad samanimelised veelaskmed suubuvad vastavalt Toomojasse, Leevi jõkke, Krootuse oja ja Krõmpsi kraavi.

Mõjude hindamine

Pinnaveekaitset aitavad vallas tagada sarnased meetmed põhjaveekaitsega: ühiskanalisisatsioonisüsteemide arendamine ning nõuetele vastavad reoveekogumise ja käitlemise meetodid nii kompaktselt kui hajaasustusega aladel. Asulate reoveepuhastus peab sealjuures tagama nõuetele vastava heitvee kvaliteedi suublates, et vältida vooluveekogude seisundi halvenemist. Kanepi valla suuremate vooluveekogude – Võhandu ja Ahja jõe – koondseisund on olnud aastaid kesine, kuid põhjuseks ei ole olnud mitte reostus, vaid paisudest tulenev hinnanguline mõju kalastikule.¹³

Kliimamuutustega kaasneb Eestis sademete kasv, kasvab ka ekstreemsete ilmaolude tõenäosus (nt veerohked hoovihmad). Hoovihmadega võib suureneka risk tööstusaladelt kemikaalide loodusesse valgumisel. Äri- ja tootmiskaade arendamisel (sh nt tankla rajamisel) on seetõttu soovitatav kasutusele võtta tehnilisi lahendusi (nt

¹⁰ Eesti pinnaveekogumite seisundi 2019. aasta ajakohastatud vahehindang (2020)

¹¹ Eesti pinnaveekogumite seisundi 2019. aasta ajakohastatud vahehindang (2020)

¹² Keskkonnaministri 02.07.2009. a käskkiri nr 1080 „Reoveekogumisalad reostuskoormusega alla 2000 ie“

¹³ Eesti pinnaveekogumite seisundi 2019. aasta ajakohastatud vahehindang (2020)

õli-, bensiini- ja/või liivapüüdurid), et tagada sademevee nõuetekohane kvaliteet enne loodusesse suunamist.

KSH teeb ettepaneku lisada seletuskirja äri- ja tootmismaade arendamiseks tingimus:

- Äri- ja tootmismaade arendamisel on soovitatav kasutusele võtta tehnilisi lahendusi (nt õli-, bensiini- ja/või liivapüüdurid), et tagada sademevee nõuetekohane kvaliteet.

Kuna keskkonnaohtlike ettevõtete asub vallas vähe ning planeeringuga neid ka kompaktsetel aladel oluliselt ei kavandata (v.a Kanepi alevikus tankla ärimaana), mõjutab pinnavee seisundit hajaasustuses eelkõige põllumajanduslik hajukoormus (taimekaitsevahendite ja väetiste kasutamine ning loomakasvatus), aga ka elamualade suurenev surve veekogudele ja sellega kaasnevad potentsiaalsed punktreostusallikad. Põllumajanduslikku koormust aitab vältida üldplaneeringu seletuskirjas põllumajanduslike tootmisettevõtete kavandamise üldise ruumilise arengu põhimõttena väljatoodu – *põllumajanduslikke tootmishooneid ei paigutata vahetult järvede äärde*.

KSH teeb ettepaneku täpsustada põhimõtte rakendumist ning laiendada seda ka teistele veekogudele

- Põllumajanduslikke tootmishooneid ei paigutata veekogude piiranguvöönditesse.

Suuremate tootmisettevõtete rajamine peab toimuma kooskõlas KeHJS seadusega, st juhul kui olulised negatiivsed mõjud ei ole üheselt välistatud, on vajalik läbi viia kavandatava tegevusega kaasnev keskkonnamõjude hindamine. Laiemalt aitavad põllumajanduslikku hajureostust vältida erinevad Ida-Eesti vesikonna veemajanduskava meetmekava¹⁴ läbi kavandatavad meetmed (teavitustööd, piirnormide muutmine, väetamisnormide ja aja muutmine jms).

Eeldusel, et põllumajanduslik tegevus toimub kooskõlas üldplaneeringuga ning arvestades veekaitseliste regulatsioonidega, ei ole olulist põllumajanduslikku reostust ette näha.

Valla jääkreostusobjekt Valgjärve külas on Keskkonnaregistri andmetel likvideeritud.

Kanepi vallas ei asu riiklikult kaardistatud üleujutusohuga piirkondi¹⁵. Lokaalselt võib väiksemas ulatuses esineda suurvett jõgede lammidel. Veekogude reostusohu aitab vältida reoveekanaliseerimisüsteemide rajamine kooskõlas 2015. aastal valminud juhendiga „Juhendmaterjal hajaasustuses reoveekäitlussüsteemide kavandamiseks, valikuks, ehitamiseks ja hooldamiseks“.

Sademevesi

Kliimamuutustega kohanemise valguses on oluline sademevee temaatikale täiendava tähelepanu pööramine planeeringus. Kanepi vallas toimib sademeveekanaliseerimise teatud ulatuses Kanepi alevikus, teistes asulates eraldiseisvat sademeveekanaliseerimist ei ole rajatud.

¹⁴ Ida-Eesti vesikonna veemajanduskava perioodiks 2015–2021

¹⁵ Üleujutusohupiirkonna ja üleujutusohuga seotud riskipiirkonna kaardid, https://www.envir.ee/et/uleujutusohupiirkonna-ja-uleujutusohuga-seotud-riskipiirkonna-kaardid?fbclid=IwAR2iaRvOvwy_xQqHu3j77ZPaplp72IHZF06jvKUdUuS6caX9LhLVX8R7O0A

Kanepi vallas ei asu riiklikult kaardistatud üleujutusohuga piirkondi. Asulates võib lokaalselt sademeveest põhjustatud üleujutusi tekitada kõvakattega pindade ulatuslik kavandamine. Kanepi valla suuremates keskustes puudub samas märkimisväärne arendussurve, millega kaasneks selliste pindade täiendav ulatuslik kavandamine.

Sademevee puhul on eelkõige tootmisaladel teemaks immutatava sademevee kvaliteet, mille parandamise osas on eespool KSH teinud ka täiendusettepaneku planeeringule. Suuremate asulate puhul jätkub valdavalt sademevee lokaalne immutamine ja ärajuhtimine. Suunavad tingimused selleks seab ka üldplaneering.

Valgjärve küla tootmisterritooriumil asuv kohaliku tasandi jääkreostusobjekt (reostunud pinnas) on Keskkonnaregistri andmetel tänaseks likvideeritud.

Kokkuvõte

Planeeringus on seatud tingimused nii hajaasustuses kui kompaktsetel aladel pinna- ja põhjavee hea seisundi hoidmiseks: nt läbi ÜVK taristute ja süsteemide kavandamise tingimuse kui ka paigutuslike tingimuste (nt põllumajandushoonete paigutamine veekogudest eemale). Pinna- ja põhjaveekaitse eesmärkide täitmist toetavad erinevad seadusandlikud regulatsioonid. Planeering seab sademevee suunamisele tingimused, KSH täiendavaid ettepanekuid sademevee osas ei tee. Planeeringu seatud tingimuste ja KSH täienduste järgimisel kaasneb seega vesikeskkonnale positiivne mõju.

4.1.3.1. EHITUSKEELUVÖÖNDI VÄHENDAMINE

Kanepi valla üldplaneeringusse on kantud vähendatud ehituskeeluvöönd endise Kanepi valla 2017.a kehtestatud üldplaneeringu järgi. Ehituskeeluvööndit vähendati ühel elamumaa kinnistul Koigera külas. Ehituskeeluvööndi vähendamisega kaasnevaid mõjusid on hinnatud Kanepi valla üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise aruandes (2017). Keskkonnaamet andis ehituskeeluvööndi vähendamisele nõusoleku kirjaga 27.02.2017 nr 7-13/17/3142. Käesoleva planeeringu käigus antud ehituskeeluvööndi vähendamisega kaasnevaid mõjusid teistkordselt ei hinnata, planeeringusse on üle kantud kõik leevendusmeetmed, mida nägi ette Kanepi valla üldplaneering (2017).

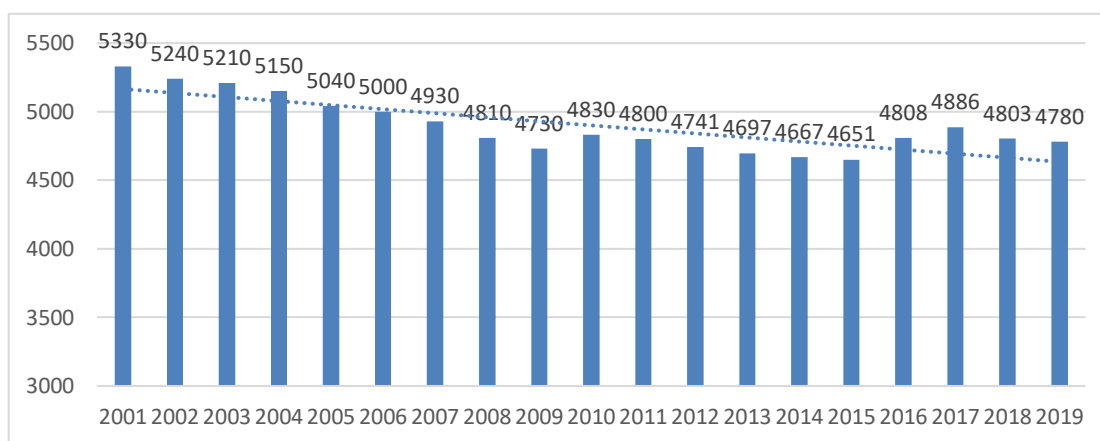
4.2. MÕJU SOTSIAAL-KULTUURILISELE KESKKONNALE

4.2.1. MÕJU RAHVASTIKULE JA ASUSTUSELE

Olemasoleva olukorra ülevaade

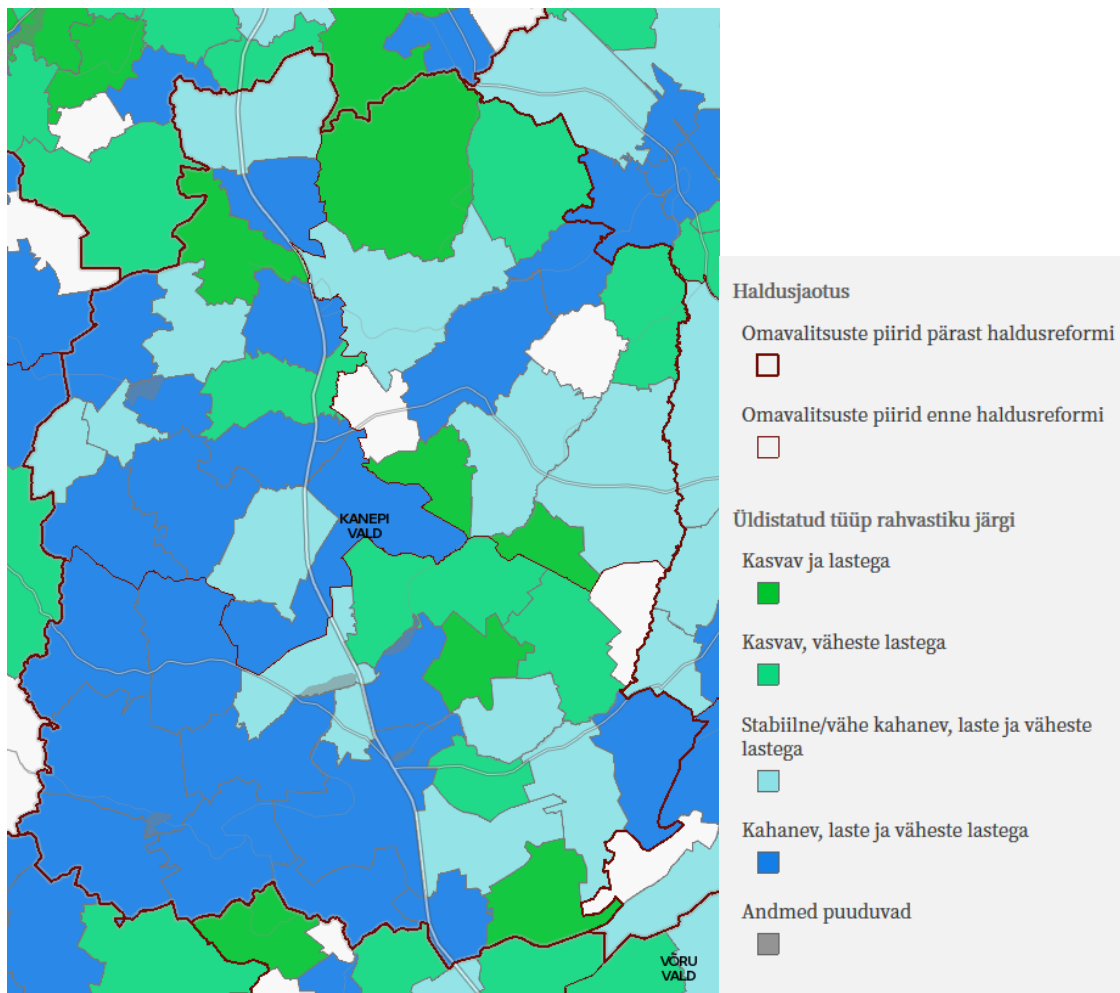
Kanepi valla elanikkond on pikaajalist aegrida vaadates kahanenud (vt joonis 2), kuid kahanemine on varieerunud väikeste kasvulainetega, mis muuhulgas on toimunud viimase 5 aasta jooksul. Valla elanikkond on vahemikus 2001–2019 kahanenud ca 10% võrra, mida saab Eesti maavaldade võrdluses lugeda mõõdukaks kahanemiseks.

Kasvulained elanike arvukuses annavad tunnistust, et teatud ühiskondlike või elukohaeelistuse tsüklite kaupa toimub valda sissetõu: näiteks viimase viie aasta kasvu võib eeldatavalt tõlgendada maale elama asumise populariseerumisega, mistõttu eelkõige kolivad maale linnadest pärit noored pered.



Joonis 2. Kanepi valla pikaajaline rahvastikutrend (andmed: Statistikaamet)

Ruumiliselt toetavad eeltoodut ka Eesti väikeasulate uuringu (2019) tulemused: valla asulatest kasvavad enim Tartule lähemal asuvad külad, kuid ka valla keskosas asuvad kaunite maastikega külad, mis on optimaalselt ühendatud nii Kanepi aleviku kui Põlva linnaga (joonis 3). Valla praegused tihedamad asulad – sh Kanepi alevik, Krootuse, Saverna, Põlgaste ja Valgjärve külakeskused kahanevad. Samuti kahaneb valla lääneosa ning hõredamalt asustatud Kooraste piirkond valla edelaosas.



Joonis 3. Valla asulate tüübid (allikas: Eesti väikeasulate uuringu kaardirakendus, 2019)

Mõjude hindamine

Üldplaneeringuga võimaldatakse elamuehitust nii kompaktsel kui ka hajaasustuse põhimõttel, andes mõlema puhul täpsemad tingimused planeeringu seletuskirjas. Võrreldes eelmiste üldplaneeringutega on kavandatud elamumaade ulatust märkimisväärselt kahandatud (eelkõige endise Kõlleste ja Valgjärve valla osades, Kanepi vallaosas korrigeeriti elamumaade ulatust 2017.a kehtestatud üldplaneeringuga).

Valdav osa vallas on hajaasustatud piirkonnaks, kus reeglina ei ole vajalik detailplaneeringu koostamine üksiku elamu ehitamiseks. Planeeringuga seatud tingimused toetavad hajaasustuses ehitamist vastavalt väljakujunenud struktuurile ja säilitades praegusi maastikuväärtusi (nt väärtuslikud maastikud). Seega toetab planeering praegust trendi, mille kohaselt maapiirkondade heade ühendustega ja looduskaunid kohad tõmbavad täiendavalt juurde sisseändajaid. Eeldatavalt toetavad tingimused külade kahanemise pidurdumist või väikest kasvu eelkõige Kõlleste ja Valgjärve vallaosades ning juba väljakujunenud populaarsemates piirkondades Kanepi aleviku ja Postitee vahelisel alal – Karste, Hurmi jt külades.

Valla keskused on valdavalt kahanevateks piirkondadeks, mis peegeldab selgelt sisseändajate elukohaeelistusi: maapiirkonda kolides otsitakse pigem privaatset, avaramat ja selgelt maalist elukohta.

Olemasolevate keskuste edasine areng on seega mõneti dilemma ees: ühelt poolt tähtsustavad kõrgemalseisvad planeeringud koondumist – olemasolevaid keskuseid nähakse eelkõige teenuste ja töökohtade, aga ka elukohtade koondumiskohtadena, samas senised elukohaelistuse trendid olulisel määral maalisi keskusi ei toeta. Käitumuslikult võib aga ühiskondliku arenguga või rahastusotsuste aluste muutumisel nihkuda elukohaelistus ka suunas, mis muudab olemasolevad keskused atraktiivsemaks. Kanepi valla üldplaneeringus on antud võimalusega arvestatud ning suuremates keskustes täiendavaid elamumaid reserveeritud Kanepi alevikus, Põlgastes, Krootusel ja Savernas. Alade valikul on silmas peetud asulate tihendamist ja kompaktselt arengut. KSH hinnangul ei pruugi kõik alad siiski realiseeruda, samas ka pistelisel realiseerumisel säilitavad keskused oma kompaktsuse, kuna kavandatud elamualad paiknevad kas tiheasustusega alade sees või nende loogiliste laienduste ja jätketena (nt piki väljakujunenud teed).

Valgjärve kompaktsel külaalal planeering elamumaid välja ei too. Samas on otstarbekas kohelda Valgjärvet sarnaste tingimuste järgi nagu teisi tiheasustusalasid: elamuehitus on lubatud kompaktsuse põhimõttel tiheasustusala sees ning hajusal või kompaktsel põhimõttel (vastavalt kaalutusotsusele) tiheasustusalaga piirnevatel aladel. **KSH teeb ettepaneku** lisada eelnev tekst seletuskirja ptk 4.3.

Planeering toob välja, et neid reserveeritud elamumaid, mis jäävad tiheasustusalast väljapoole, võib vallavalitsuse kaalutusotsuse alusel kavandada juhtumipõhiselt kas kompaktselt või hajusalt. Arvestades olemasolevate keskuste seniste rahvastikutrendide ja väga madala arendussurvega, ei ole antud tingimusel eeldatavalt olulist negatiivset mõju (nt asustuse olulist laialivalgumist). Suurema paindlikkuse andmine kahanevates keskustes võib pigem olla positiivse mõjuga, kuna planeeringu tingimus võimaldab kohapõhisemat lähenemist.

Kokkuvõte

Kanepi valla elamuehituseks seatud põhimõtted ja tingimused toetavad valla elanikkonna stabiliseerumist/kasvu hajaasustatud aladel ning võimaldavad elamuehitust kompaktsel aladel.

KSH teeb ettepaneku lisada seletuskirja tingimus, mis võimaldab elamuehitust soovi korral ka Valgjärve küla tiheasustusega ala sees ja sellega piirnevatel aladel, kohaldades analoogseid tingimusi teiste väljatoodud tiheasustusaladega.

4.2.2. TEENUSTE KÄTTESAADAVUS

Olemasoleva olukorra ülevaade

Valla teenused koonduvad peamiselt valla keskustesse: Kanepisse, Savernasse, Krootusele, Valgjärvele, Põlgastesse ja Maaritsasse. Valla elanikud kasutavad äri- ja avalikke teenuseid ka suuremates linnades: Tartus, Võrus; sõltuvalt asukohast vallas ka Põlvas ja Otepääl. Teenuste kättesaadavus vallast väljaspool asuvates keskustes tagatakse eelkõige teede korrashoiu ja ühistranspordi kaudu. Teatud riiklike teenuste pakkumine on lahendatud ka e-teenuste kaudu, mille puhul ei ole teenuse tarbimiseks keskusesse sõitmine vajalik.

Vallas pakutavad teenused jaotuvad avalikeks ja erateenusteks. Teenuste kättesaadavuse osas annab sisendi Põlva maakonnaplaneering, määrates valla keskused ning soovituslikud teenuste nimekirjad. Maakonnaplaneeringuga on vallas kohalikuks keskuseks määratud Kanepi, Saverna ja Krootuse, kus pakutakse kohalikke sageli tarbitavaid põhiteenuseid. Lähikeskustena on määratletud Valgjärve, Maaritsa,

Põlgaste, Karilatsi ja Ihamaru, kus pakutavad kodulähedased teenused sõltuvad kogukonna- ja ettevõtlusiniitsiatiivist (soovitatavat teenuste nimistut välja ei tooda).

Mõjude hindamine

Teenuste kättesaadavus

Teenuste tarbimiseks sõidab reeglina inimene teenuse juurde (nt haridusasutusse, poodi jne) või tuakse teenus inimese juurde. Paljud tänapäeva teenuste pakkumise mudelid on muutumas, kuid uuenduste levik on tehnoloogia arengu ja tarbijaskonna suuruse jms põhjuste tõttu kohati piirnenud vaid linnadega (nt toidu/toiduainete kojuvedu vms). Kuigi võib eeldada uuenduste levikut, jäävad teatud teenused eeldatavalt siiski sellisteks, mille juurde peab elanik maapiirkondades sõitma. Teenuste pakkumise mõistes on sellisteks kohtadeks eelkõige valla keskused: ühinenud valla kohalikud keskused Kanepi, Saverna ja Krootuse asuvad ruumiliselt valla keskosas, mistõttu eelkõige on teenustele hea kättesaadavus valla keskosa elanikele. Eelkõige on hea juurdepääs inimestel, kes jäävad teenustest kuni 5 km (jalgrattasõidu) kaugusele. Planeering toob ka üldise põhimõttena välja, et teede kvaliteeti ja jalgrattateede olemasolu tuleb esmajärjekorras tagada keskustes ja nende lähialadel.

Valla lähikeskused paiknevad enam valla äärealadel, tagades teatud teenuste kättesaadavuse ka hajusamalt. Keskustest kaugele jäävad Kooraste ja Prangli-Vooreküla piirkond, kus teenuste kättesaadavust võib lugeda rahuldavaks. Hajaasustatud piirkondades on kauguse, asustustiheduse ja ühistranspordikorralduse mõistes paratamatu, et teatud aladel sõltuvad elanikud teenuste tarbimisel eratranspordist.

Teenuste valik

Põlva maakonnaplaneering toob välja kohaliku keskuse soovitatavalt tagatavate era- ja avalike teenuste nimekirja. Järgnevas tabelis on välja toodud valla kohalikes keskustes pakutavad teenused. Valla teenuste valikut võib kohalikes keskustes hinnata heaks. Kanepi alevik vallakeskusena pakub enim teenuseid. Osade teenuste valik on parem kui Põlva maakonnaplaneering kohaliku keskuse tasemele soovitab (nt Kanepis asub gümnaasium, toimib hooldekoduteenus, tegutseb apteek).

Tabel 5. Teenused kohalikes keskustes

Kanepi alevik	Saverna	Krootuse
Sularaha automaat või postipank	Sularaha automaat või postipank	
Postipunkt		Postipunkt
Vallavalitsus		
Seltsimaja		
	Hooldekodu	Hooldekodu
Politseiametniku vastuvõtukoh, sotsiaaltöötaja vastuvõtukoh	Sotsiaaltöötaja vastuvõtukoh	Sotsiaaltöötaja vastuvõtukoh
Spordisaal	Spordisaal	Spordisaal

Kanepi alevik	Saverna	Krootuse
Algkool, põhikool, gümnaasium	Algkool, põhikool	Algkool, põhikool
Lasteaed	Lastead	Lasteaed
Välispordiväljak, laste mänguväljak. Terviserajad.	Välispordiväljak, laste. Mänguväljak. Terviserajad.	Välispordiväljak, laste mänguväljak. Terviserajad. Discgolf.
Rahvamaja	Külakeskus	Külakeskus
Noortekeskus	Noortekeskus	Noortekeskus
Raamatukogu	Raamatukogu	Raamatukogu
Toidu- ja esmatarbekaupade kauplus	Toidu- ja esmatarbekaupade kauplus	Toidu- ja esmatarbekaupade kauplus
	Autokütuse müügikoht	
Jäätmejaam	Jäätmejaam	Jäätmejaam
Perearstikeskus	Perearstikeskus	
Apteek	Apteek	
Juuksur		

Kohalike keskuste teenuste valikut võib seega pidada heaks, olulisi uusi avalikke teenuseid täiendavalt kavandada ei ole vajalik. Erateenuste täiendavaks arendamiseks annab planeering ka võimalused läbi täiendava ärimaa kavandamise ning äritegevuse võimaldamise elamumaa kõrvalotstarbena.

Teenuste parema kättesaadavuse tagamiseks on oluline jätkuvalt toetada paindlike ja automatiseeritud teenuste levikut: nt postiautomaadid, automaattanklad, graafiku alusel kohale sõitvad teenused. Paindlike ja mobiilsete teenuste vajadus on välja toodud ka planeeringu üldistes põhimõtetes (seletuskirja ptk 2). KSH raames soovitatakse eraldi tähelepanu suunata teenuste liikuvuse suurendamisele, kuna valla erinevates osades, sh valla äärealadel, leidub elanikke, kes ei oma eratranspordi kasutamise võimalust ja on seetõttu ebasoodsamas olukorras. Kuigi teenuste liikuvuse suurendamine ei oma otsest väljundit üldplaneeringu maakasutuses, on valla teenuste strateegilisel suunamisel vajalik teadvustada äärealade jt haavatavamate gruppide ligipääsu teenustele.

Kokkuvõte

Kanepi valla kohalike keskuste teenuste valik on hea ja planeering annab nii maa-alade kavandamise kui tingimuste kaudu võimaluse teenuste täiendavaks arendamiseks. Teenuste kättesaadavus on parim valla keskosas, kus teenused on nii jalakäigu- kui ka rattasõidu kaugusel. Maavallana jääb teatud osa inimestest teenustest paratamatult kaugemale ja sõltub teenuste tarbimisel enam isiklikust sõiduvahendist. Teenuste kättesaadavuse parandamiseks on planeering toonud üldiste põhimõtete tasemel välja vajaduse paindlike ja mobiilsete teenuste jätkuvaks toetamiseks. KSH seega leevendusmeetmete seadmist vajalikuks ei pea.

4.2.3. PUHKEALADE KÄTTESAADAVUS

Olemasoleva olukorra ülevaade

Puhkealadena on kättesaadavad valla kompaktsemates asulates asuvad pargid, väljaarendatud puhke- ja ranna-alad, spordiplatsid ja mänguväljakud. Hajaasustuses asuvad mitmed suuremad puhkealad ja puhkemetsad: nt Jõksi ja Palojärve ääres, Varbusel.

Valla puhkekohtadena saab käsitleda ka traditsioonilisi ujumiskohti ja lõkkeplatse, matka- ja kergliiklusteesid. Laiemalt pakuvad puhkevõimalusi valla väärtuslikud maastik, roheline võrgustik ja järved (ujumiskohad), mis valla elanike kõrval on puhkealadeks ka laiemale elanikkonnale.

Mõjude hindamine

Puhke- ja virgestusmaid kavandatakse valla keskustes (Saverna, Krootuse ja Valjgarve) ja Postitee kui olulisima väärtusliku maastiku ääres (Karilatsis ja Varbusel).

Puhke- ja virgestusmaade kavandamine keskustes toetab mitmekülgset ja head elukeskkonda ning toetab erinevate vanusgruppide liikumisharjumusi. Puhke- ja virgestusmaade kavandamine Postitee ääres, mis on nii oluliseks väärtuslikuks maastikuks kui ka külastuspiirkonnaks, toetab Postitee toimimist ning aktiivseid ajaveetmise võimalusi piirkonnas.

Laiemalt on vallas puhke-eesmärgil kasutatavad ka väärtuslike maastike ja roheline võrgustiku alad, sh riigimetsa alad, mille suuremad laamad asuvad Kooraste, Jõgehara ja Lajavangu piirkonnas. Matkaradadest on hetkel kasutatavad RMK matkarajad, üldplaneeringuga kavandatakse matkaradasid valla erinevates piirkondades, mis võimaldavad tutvuda nii loodus- kui kultuurmaastikega.

Vallas on kavandatud mitmeid kergliiklusteid, mis võimaldavad aktiivset puhkust ja liikumisvõimalust erinevate sihtkohtade vahel. Üldplaneeringuga kavandatakse kergliiklusteid nii keskuste ümbruses oluliste sihtkohtadeni jõudmiseks kui pikemate ühenduste loomiseks, mis võimaldab rattaspordiga tegelemist ka vallast väljaspool elavatele elanikele.

Kokkuvõte

Kokkuvõtvalt võib erinevate puhkealade kättesaadavust vallas pidada heaks. Uute puhke- ja virgestusalade, matkaradade ja kergliiklusteede väljaarendamisel on positiivne mõju aktiivse puhkuse ja sportimise võimaldamiseks.

4.2.4. MÕJU KULTUURIPÄRANDILE

Olemasoleva olukorra ülevaade

Kultuuripärandi käsitlemise olulise sisendi üldplaneeringusse annab Põlva maakonnaplaneering. Maakonnaplaneeringu raames nähakse kultuurikeskkonna väärtusi laiemalt kui muinsuskaitsealused objektid, eesmärgiga väärtustada senisest enam lähimineviku elu- ja ehituslaadi (nt pärandkultuuriobjektide ja XX sajandi arhitektuuripärandi kaudu). Väärtustamisega ei nähta alati ette alade ja objektide kaitse valla võtmise vajadust või rangete kasutamistingimuste määramist. Kultuuriväärtusi nähakse osana elukeskkonnast, paiga eripärast ja identiteedist ning võimalusena

ettevõtluskeskkonna arendamiseks. Sarnane lähenemine on aluseks võetud ka Kanepi valla üldplaneeringu koostamisel.

Kanepi valla kultuuripärandi moodustavad erinevad objektid ja alad:

- Väärtuslikud maastikud – kasutamistingimused määratud Põlva maakonna planeeringuga, käesoleva üldplaneeringuga alade piire ei muudeta, maastike kasutustingimusi on täpsustatud. Planeeringus on kajastatud ka ilusad vaatekohad ja kaunid teelõigud.
- Miljööväärtuslikud hoonestusalad – miljööväärtuslik hoonestusala on määratud Kanepi alevikus
- Mälestised – esitatakse planeeringus, kaitsekorralduses ettepanekuid ei tehta.
- Pärandkultuuri objektid, XX sajandi arhitektuuripärandi objektid, ajaloolised veskid ja kõrtsid jt ehitised – seatakse kasutamistingimused.
- Ristipuude osas tehakse ettepanek kohaliku kaitse alla võtmiseks.

Mõjude hindamine

Väärtuslikud maastikud

Valla väärtuslikud maastikud on määratud Põlva maakonnaplaneeringuga 2030+, üldplaneeringus on arvestatud nii väärtuslike maastike piiride kui ka kasutamistingimustega. Planeering toob eraldi kasutamistingimused välja Postitee kui esimese väärtusklassi maastiku osas. Postitee on varasemates planeeringutes osaliselt määratud ka miljööväärtuslikuks alaks, käesoleva planeeringu käigus on lähenemist korrigeeritud, kuna väärtuste kaitse on tagatud ka väärtuslike maastike tingimuste kaudu. Lisaks on Postiteele koostatud maastikuhoolduskava, mis toob täpsemalt välja vajalikud tegevused.

Postitee kaitstava loodusobjektina enam kaitse all ei ole. Kuigi Postiteel ei peeta vajalikuks väärtuste kaitset looduskaitseeseaduse mõistes, säilib Postitee olulisus kultuurilises mõttes, seega on positiivse mõjuga eraldi tingimuste väljatoomine Postitee ajaloolise teeruumi säilitamiseks. Postitee arenduste peamiseks maastikku muutvaks komponendiks võib lugeda teede rekonstrueerimist ja ajalooliste alleede mahavõtmist, mis vähendavad maastikule eriomast ajaloolist ilmet. Postitee edasisel arendamisel on vajadus läheneda kohapõhiselt ja erilahendusi arvestavalt (nt kergliiklusteede kavandamisel jms ilmet muutvate taristute rajamisel).

Teiste väärtuslike maastike osas planeering eraldisesivad tingimusi ei esita. KSH hinnangul on esitatud tingimused piisavad ja tagavad teise ja kolmanda väärtusklassi maastike säilimise vallas.

Planeeringul on ka positiivne mõju kaunite teelõikude ja ilusate vaatekohtade säilitamiseks. Kaunid ajaloolised teed ja vaatekohad hoiavad ja suurendavad alade puhkeväärtust, samuti on neil identiteediväärtus ja laiem elukeskkonna mitmekülgsus toetav roll. Planeering toob ka välja tingimused ilusate vaatekohtade kui peatuskohtade taristu kavandamiseks.

Miljööväärtuslikud alad

Miljööväärtuslik ala on planeeringuga määratud Kanepi alevikus ajaloolise alevikumiljöö säilitamiseks. Planeeringuga määratakse Kanepi aleviku miljööalal ehitustingimused vaid Kanepi aleviku peatänavale – Weizenbergi tänavale, kus on kõige paremini säilinud valdavalt 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses ehitatud alevikumiljöö. Kasutustingimuste asemel seatakse ülejäänud miljööalale (valdavalt 1950.-1960. aastatel hoonestatud ala) soovitusel. Kasutus- ja ehitustingimuste seadmisel on arvestatud ka sotsiaalse faktoriga – miljööväärtusliku ala ehitustingimused võimaldavad alevikus ehitiste renoveerimist või vajadusel uute hoonete ehitamist. Kanepi alevik on detailplaneeringu koostamise kohustusega alaks, kus detailplaneeringust võib PlanS-is toodud juhtudel ka loobuda. Planeering toob välja, et seejuures tuleb edasisel kavandamisel arvestada miljööala säilimiseks seatud tingimustega. Miljööväärtuslikule alale seatud tingimusi võib seega hinnata piisavateks.

Eelnevalt koostatud Valgjärve ja Kõlleste valla üldplaneeringud toovad välja täiendavaid miljööalaseid ja miljööväärtuslikke üksikobjekte. Käesolev planeering ei käsitle neid enam miljööväärtuslike aladena, kuid väärtustab alasid osadena väärtuslikust maastikust (eelkõige aladel, kus on tegemist pigem loodus- ja kultuurmaastikuga), mälestistena (nt erinevad mõisahooned) või kultuuriväärtuslike objektidena (muud ajalooliselt olulised ja huvitavad ehitised, mida ei ole riikliku kaitse alla võetud). KSH hinnangul on see positiivse mõjuga, kuna planeering toetab endiselt erinevate kultuuriväärtuste säilimist.

Kultuuriväärtuslikud objektid

Kanepi valla kultuuriväärtuslikud objektid on erineva kaitsestaatusel: seadusega on kaitstud muinsuskaitseobjektid, kohaliku kaitse all võtmise ettepanek tehakse ristipuude osas. Muud kultuuriväärtuslikud objektid kaitse all ei ole, vaid nende säilimist suunatakse tingimuste ja soovitustega. Sellisteks objektideks on XX sajandi arhitektuuripärandiobjektid, veskid-kõrtsid ja ka mõisahooned jt objektid.

Planeeringuga ei tehta ettepanekuid **riiklike mälestiste** kaitsekorra muutmiseks. Vallas säilivad kõik mälestised ja nende hea seisund ja sobiv keskkond tagatakse eelkõige läbi tegevuste kontrolli mälestiste lähiümbruses (piiranguvööndis). Mälestised on planeeringus grupeeritud vastavalt sellele, milliseid meetmeid on neil võimalik üldplaneeringu täpsusastmes seada (laias laastus on mälestised jagatud hooneteks/hoone ansambliteks ja muudeks mälestisteks). Planeeringuga on seatud mälestiste gruppidele säilimise tingimused (nt pöörata tähelepanu ka hajaasustuses arheoloogiapärandile väärilise keskkonna säilitamisega). Mälestiseks olevate hoonete puhul on arvestatud, et säiliks hoonete vaadeldavus ning hoone lähialas kavandatud ümberehitused või ehitustegevus võimendaks pigem mälestist kui kultuuriväärtuslikku objekti. Üldplaneeringuga seatavate tingimuste täpsusastmes on seega planeeringulahendusel positiivne mõju mälestiste säilimisele, vaadeldavusele ja mälestiste väärilise lähiala tagamisele.

Ristipuud asuvad eelkõige Kanepisse viivate teede ääres, moodustades kohati ristimetsi. Kaitse alla võtmisel on positiivne mõju pärandkultuuri kandvate puude säilimisele, mis võivad muidu teede rekonstrueerimis-laiendamise või metsatagemise tõttu hävida. Puude kaitse alla võtmisel on oluline tagada traditsiooni elujõulisus, st seada kaitse alla võtmisel sellised tingimused, mis lubavad ristipuudele uute ristide lõikamist. Antud aspektile on planeeringus ka tähelepanu pööratud.

Vallas asub **teisigi väga erinevaid pärandkultuuriobjekte**, mis jagunevad erinevate ajaperioodide hooneteks, teedeks jt rajatisteks, loodusobjektideks ning ka materiaalse väljundita pärandkultuuriobjektideks (nt vanad kohanimed).

Objektide iseloomust sõltuvad soovitusel, mida üldplaneeringu tasemel saab pärandkultuuriobjektide osas anda. Üldplaneeringu täpsusastmes saab eelkõige suunata aineliste objektide säilimist ja kasutusel hoidmist. Säilitamist väärivate objektide seas võib kõige haavatavamaks objektide grupiks lugeda ajalooliselt tähenduslikke puud: nende säilimine sõltub otseselt teadlikult tehtud valikust neid näiteks metsatöödel või teede laiendamisel säilitada. Seetõttu on ka põhjendatud eelpool toodud ristipuude kui piirkonnale eriomaste pärandkultuuriobjektide kaitse alla võtmine. Samas toetab planeeringulahendus juba praegu teatud objektide – põlistalukohtade – säilimist hajaasustuses elamute kavandamist seatava tingimusega: *esmajoones on soovitatav elamute rajamine vanadele talukohtadele.*

Lähtuvalt pärandkultuuri objektide iseloomust **soovitab KSH planeeringus laiendada pärandkultuuriobjekte ülevaadet järgnevalt:**

- Teadvustamist väärivad objektid: autasumaa, pinnavormid, vanad kohanimed
- Säilitamist, võimalusel eksponeerimist väärivad objektid: hauad ja hauatähised, mälestuskivid, kalmekohad, laadaplats, pärimustega ohvri- ja kultusekivid, taimlad, teetähised (piketivid), turbavõtukohad, metsateed, allikad, turbavõtukohad, pao- ja pelgupaigad, koobasküla. Säilitamist väärivad puud: nt vaigutuslangid, põlispuud.
- Säilitamist, võimalusel kasutusele võtmist/kasutusel hoidmist väärivad objektid: koolid, kõrtsid, moonamajad, mõisahooned, vallamaja, veskid, taluhooned, põlised talukohad, vaestemaja, triangulatsioonitornid, metsavahikordonid.

Positiivsena on juba planeeringus fokuseeritud teatud piirkonnale omaste pärandkultuuriobjektide säilimisele: Ahja ja Võhandu veskitele, Postitee kõrtsidele ja Karaski koolimajale, samuti kaitsestaatusega mõisahoonetele. Antud objekte on väärtustatud ka eelnevates üldplaneeringutes miljööväärtuslike üksikobjektidena.

XX sajandi arhitektuuripärandiobjektide kasutamist suunatakse planeeringus tingimuste ja soovitude kaudu, mis toetavad objektide väärtustamist valdavalt korrashoiu ja eksponeerimise läbi.

Arheoloogiatundlikud alad. Planeering pöörab tähelepanu ka leidmata leidudele (arheoloogiapärandile), tuues välja alad, kus on suurem tõenäosus kultuurikihis arheoloogiapärandi leidmisele. Reeglina on sellisteks aladeks muistsed asustusalad, kus on juba objektide mälestistena kaitse alla võetud või kus on registreeritud leide. Alade teadvustamine on oluline selleks, et potentsiaalset leidmata pärandit teadvustada. Teisalt aitab see ka arendajal teha teadlikumaid otsuseid. Potentsiaalsete arheoloogiatundlikele aladele on planeeringus seatud üldplaneeringu täpsusastmes piisavad tingimused, samuti on arheoloogiatundlikud alad esitatud informatiivse skeemina. Planeering seega toetab leidmata arheoloogiapärandi kaitset ja vajalikul määral pädeva asutuse kaasamist (Muinsuskaitseamet).

Kokkuvõte

Kultuuripärandil on oluline roll elukeskkonna loomisel ja puhkevõimaluste pakkumisel. Planeeringuga suunatakse erinevate kultuuriväärtuslike alade ja objektide teadvustamist, säilitamist, eksponeerimist ja võimalusel kasutusel hoidmist. Planeeringul on seega positiivne mõju kultuuripärandi säilimisele.

KSH teeb ettepaneku täiendada planeeringus pärandkultuuriobjektide kirjeldust – valdavalt kaitse staatusega pärandkultuuriobjektid ei ole samaväärselt teadvustatud kui teised kultuuriväärtuslikud objektid ja alad. Täiendav käsitlus aitab teadvustada nende objektide mitmekülgset, samuti annab suunised edasiseks kasutamiseks.

4.2.5. MÕJU VARALE

Mõju inimese varale on järgnevas peatükis analüüsitud kui mõju vara väärtusele – kinnisvarale ja maale. Inimeste vara (nii elamuid kui tööstusettevõtteid) võivad mõjutada ka spetsiifilised juhtumid – nt üleujutus, õnnetused ohtlikes ettevõtetes jms.

Mõjude hindamine

Üldplaneeringul on inimese varale üldiselt kaudne soodne mõju. Korrastatud ja läbianaalüüsitud valla maakasutus annab nii elanikule, ettevõtjale kui ka arendajale kindlustunnet ja teadmist, millises suunas piirkond edasi areneb: millise maakasutuse ja milliste tingimuste kaudu. Üldplaneering määrab tihe ja hajaasustusega alad ning nende edasise arendamise ja ehitamise reeglid, mis võimaldab nii olemasoleval kui ka potentsiaalsel elanikul ja ettevõtjal otsuste tegemisel toetuda planeeringus toodud maakasutusele. Tiheasustusalade määramine vallas loob eeldused tiheasustusele omase linnalise keskkonna ja elukvaliteedi tekkeks, mistõttu kaudselt tõstab elanike vara väärtust. Samuti toetab kaudselt elanike vara väärtust kõrge kvaliteediga elukeskkonna kavandamine laiemalt, kus on kättesaadavad avalikud teenused, puhkealad, läbimõeldult kavandatud elamualad, kergliiklusteed, erinevad transpordivõimalused jms. Hajaasustuses toetab vara väärtuse säilimist hajaasustusele omase asustusstruktuuri ja puhta keskkonna säilitamine ning piirkonniti ka maastike väärtustamine (nt rohevõrgustikuna või väärtusliku maastikuna).

Üldplaneering ei kavanda olulisi objekte, mille puhul elanikkond võiks tajuda oma vara väärtuse muutumise riski (nt maanteid, raudteid vms suure mõjuga/domineerivaid objekte).

Kanepi vallas ei asu riiklikult kaardistatud üleujutusohuga piirkondi. Lokaalselt võib väiksemas ulatuses esineda suurvett jõgede lammidel. Üldplaneeringuga ei vähendata täiendavalt veekogude ehituskeeluvööndeid, mistõttu ei soosita ka ehitustegevust võimalikel lokaalsetel suurveealadel.

Planeeringus on suunatud ka seda, millistel tingimustel on lubatud suurõnnetuse ohuga ja ohtlike ettevõtteid kavandada. Tingimus toetab ka eelkõige tundliku maakasutuse (elamumaad, ühiskondliku hoone maad) vara väärtuse säilimist.

Kokkuvõte

Üldplaneeringul on üldiselt kaudne soodne mõju inimese varale, seda eelkõige korrastatud maakasutuse ja ehitamise-arendamise põhimõtete ja tingimuste kaudu. Planeeringus on arvestatud võimalike vara väärtust vähendavate komponentidega ning vajadusel on seatud ka vastavad tingimused, mistõttu täiendavate ettepanekute tegemine ei ole vajalik.

4.3. KESKKONNATERVIS

4.3.1. MÜRA

Müra normväärtused

Alates 1. veebruarist 2017 reguleerib välisõhu müra normväärtusi keskkonnaministri 16. detsembri 2016. a määrus nr 71 „Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid“. Määruse nõudeid tuleb täita linnade ja asulate planeerimisel ja ehitusprojektide koostamisel. Määrust ei kohaldata alal, kuhu

avalikkusel puudub juurdepääs ja kus ei ole püsivat asustust, ning töökeskkonnas, kus kehtivad töötervishoidu ja tööohutust käsitlevad nõuded.

Otseseks normtasemetega võrdluseks kasutatakse müra hinnatud taset ehk etteantud ajavahemikus määratud müra A-korrigeeritud tase, millele on tehtud parandusi, arvestades müra tonaalsust, impulssheli või muid asjakohaseid tegureid.

Eesti seadusandluses kasutatakse müra kriteeriumitena peamiselt kaht näitajat: päevane (7.00–23.00) ja öine (23.00–7.00) müra hinnatud tase:

- müra hinnatud tase päeval – L_d (7.00–23.00), sh lisatakse öhtusel ajavahemikul (19.00–23.00) tekitatud mürale parandus +5 dB,
- müra hinnatud tase öösel – L_n (23.00–7.00).

Eraldi normatiivid on kehtestatud liiklus- ja tööstusmürale. Tööstusmüra normid on üldjuhul rangemad kui vastavad liikluse müra normväärtused, kuna tehnoseadmete müra spektraalseid omadusi (näiteks võimalik tonaalne ja/või ebaühtlase tekkega müra) peetakse mõnevõrra häirivamaks kui tavapärasest sõiduvahendite müraspektrit.

Tööstusmüra eespool nimetatud määruse tähenduses on müra, mida põhjustavad paiksed müraallikad. Liikluse müra on müra, mida põhjustavad regulaarne auto-, raudtee- ja lennuliiklus ning veesõidukite liiklus. Regulaarsest liiklusest põhjustatud müra normtasemetega kehtestamisel on arvestatud keskmise liiklusega aastaringset või regulaarse liiklusega perioodi vältel.

Müratundlike alade kategooriad määratakse vastavalt üldplaneeringu maakasutuse juhtotstarbele järgmiselt:

- I kategooria – virgestusrajatiste maa-alad ehk vaiksed alad,
- II kategooria – haridusasutuste, tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandeasutuste ning elamu maa-alad, rohealad,
- III kategooria – keskuse maa-alad,
- IV kategooria – ühiskondlike hoonete maa-alad.

Planeeringutes ja projekteerimisel kasutatakse järgmisi müra normtasemetega liigitusi:

- müra piirväärtus – suurim lubatud müratase, mille ületamine põhjustab olulist keskkonnanähtingut ja mille ületamisel tuleb rakendada müra vähendamise abinõusid,
- müra sihtväärtus – suurim lubatud müratase uute planeeringutega aladel. Planeeringust huvitatud isik tagab, et müra sihtväärtust ei ületata.

Olemasolevas olukorras müra normatiivsuse hindamisel, samuti uute üksikhoonete projekteerimisel olemasolevatel hoonestatud aladel, tuleb üldjuhul lähtuda piirväärtuse nõuetest (kuna asulates on mõistlik siiski ka teede lähedusse uusi hooned rajada).

Müra sihtväärtuse nõude täitmine tuleb eesmärgiks seada eelkõige hoonete hoovipoolsetel õuealadel ja laste mänguväljakutel ning puhkeotstarbega piirkondades. Samuti tuleb müra sihtväärtuse tagamine võtta eesmärgiks uute laiaulatuslike elamu- või puhkealade planeerimisel.

Järgnevatel tabelites on toodud liiklus- ja tööstusmüra normväärtused erinevate kategooriate lõikes päeval ja öösel.

Tabel 6. Liikluse müra normtasemed hoonestatud või hoonestamata aladel (päeval/öösel, dBA)

Ala kategooria üldplaneeringu alusel	I virgestusrajatiste maa-alad ehk vaiksed alad	II haridusasutuste, tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandetasutuste ning elamu maa-alad, rohealad	III keskuse maa-alad IV ühiskondlike hoonete maa-alad
Müra sihtväärtus	50/40	55/50	60/50 65 ¹ /55 ¹
Müra piirväärtus	55/50	60/55 65 ¹ /60 ¹	65/55 70 ¹ /60 ¹

¹lubatud müratundlike hoonete sõidutee poolisel küljel

Tabel 7. Tööstusmüra normtasemed hoonestatud või hoonestamata aladel (päeval/öösel, dBA)

Ala kategooria üldplaneeringu alusel	I virgestusrajatiste maa-alad ehk vaiksed alad	II haridusasutuste, tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandetasutuste ning elamu maa-alad, rohealad	III keskuse maa-alad IV ühiskondlike hoonete maa-alad
Müra sihtväärtus	45/35	50/40	55/45
Müra piirväärtus	55/40	60/45	65/50

Mõju hindamine

Autoliikluse osas võib lähitulevikus tõenäoliselt jätkuvalt ette näha mõningast liikluskooormuste suurenemist, mis suurendab liikluse müra häiringut ja mingil määral ka müraga kokku puutuvate inimeste hulka.

Liikluse müra puhul võib olulisema mõjuga teedest välja tuua eelkõige Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa põhimaantee, kus Maanteeameti 2018. a liiklusloenduse andmetel oli keskmine liikluskooormus 3386...3993 sõidukit ööpäevas (sh 8...11% raskeliiklust). Teiste teede puhul jääb liikluskooormus reeglina juba väiksemaks kui 1000 sõidukit ööpäevas, millega ei kaasne olulist negatiivset mõju. Teatud üksikutes teelõikudes (nt Rõngu-Otepää-Kanepi tee Kanepi asulat läbiv teelõik, Kanepi-Leevaku tee Põlgaste-Puskaru vaheline teelõik) võib liikluskooormus samuti ületada 1000 sõidukit ööpäevas, kuid seda minimaalselt (ehk kuni 1100...1200 sõidukit ööpäevas) ning mõju on samuti väheoluline.

Üldiselt prognoositakse põhimaanteedes osas lähima paarikümne aasta jooksul liikluskooormuste suurenemist kuni ca 1,5 korda, mis toob kaasa 1,5...2 dB suuruse mürataseme (müra hinnatud tase päeval ja öösel) tõusu teede ääres. Liikluskooormuste kahekordne tõus toob omakorda kaasa mürataseme suurenemise ca 3 dB võrra. Osades piirkondades (sh peamiselt maapiirkonnad) võib aga liikluskooormus ka langeda.

Planeerimisel on lähtutud eelkõige häiringu vähendamise ja vältimise põhimõtetest. Uute taristuobjektide projekteerimisel tuleb arvestada liiklusest tulenevate mõjudega ning tagada vastavus müra normväärtustele. Elamuarendust vahetult suure

liikluskoormusega teede äärde ei planeerita, maanteed ja elamupiirkonna vahelised alad on võimalusel kavandatud haljasaladena, mis toimivad puhvrina.

Edaspidisel kavandamisel ei ole uute ulatuslike müratundlike elamualade planeerimine ilma leevendavaid meetmeid rakendamata (nt müratõkked või rangemad nõuded hoonete välispiirde heliisolatsioonile, juhul kui teepoolisel õuealal aktsepteeritakse kõrgemat mürataset) soovitatav lähemale kui ca 100 m Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa põhimaanteest (seda kiiruspiirangu 90 km/h alas, 50...70 km/h alas on vajalik puhverala suurus väiksem ehk ca 50...70 m). Liikluskoormuste kasvu korral võib välisõhu müra sihtväärtuse tagamiseks vajalik puhverala osutada mõnevõrra suuremaks (nt liikluskoormuste 50% kasvu korral suureneb puhverala vajadus meetrites ca 30–40%), kuid märkimisväärset liikluskoormuste kasvu Kanepi valda läbivatel teedel ei ole hetkel ette näha.

Hoonete teepoolisel fassaadil tuleb planeeritavate hoonete puhul rakendada eelkõige ehituslikke meetmeid (akende helipidavuse parandamine, fassaadikonstruktsioonide helipidavuse tõstmine), mis tagavad head tingimused hoonete siseruumides. Müra suhtes tundlikuma funktsiooniga hoonete ja pindade rajamisel tuleb järgida standardit *EVS 842 Ehitiste heliisolatsiooninõuded. Kaitse müra eest* ning tagada head tingimused hoonete siseruumides.

Võimalikest liiklusrüüri vähendamise meetmetest võib veel välja tuua kiirusepiirangud ja raskeliikluse liikumise piiramise või ümbersuunamise, kuid nende meetmete kasutamine ei ole praktikas alati võimalik (eelkõige just põhimaanteedel) ning meetmete mõju on seetõttu sageli piiratud.

Tööstusmüra puhul tuleb lähtuda eelkõige sellest, et uute tööstusettevõtete rajamisel või tööstustegevuse laiendamisel ei põhjustataks ülenormatiivset mürataset naaberladel. Samuti tuleb vältida uute müratundlike alade rajamist kõrge müratasetega tööstusalade lähedusse (või rakendada asjakohaseid mürakaitsemeetmeid), eriti tähelepanelik tuleb olla ööpäevaringselt töötavate ettevõtete puhul.

Tööstust on soovitatav arendada eelkõige olemasolevates tootmispiirkondades ja suuremate teede ääres, mis võimaldab transpordivood suunata otse maanteele müra- ja saastetundlike alasid läbimata. Elamupiirkondade lähistel tootmistegevuse arendamisel tuleb eelistada tootmisharusid, mille mõju ei ulatu tootmishoonest väljapoole. Juhul, kui mõju ulatub tootmishoonest väljapoole, on oluline välja töötada leevendusmeetmed.

Rasketööstusettevõtete ja olulise ruumilise mõjuga objektide asukoha valikul tuleb järgida ohutuid kaugusi elamu- ja puhkealade suhtes ning rakendada negatiivseid mõjusid leevendavaid meetmeid (nt puhvertsoonid).

Müra põhjustab ka karjääride tegevus. Üldplaneeringuga ei kavandata täiendavate karjääride avamist, vajadusel on see võimalik vastavalt üldplaneeringus toodud tingimustelele ja kehtivatele õigusaktidele. Planeeringuga on seatud tingimused karjääride müra leevendamiseks ptk 4.5 Mäetööstuse maa-ala, mis toob välja tähelepanu vajavad aspektid tundlikust objektist ka vahemaadena. Karjääride ligipääsuks on seatud tingimus, et juurdepääsu asukoht valitakse võimalikult vähe negatiivseid mõjusid tekitavana (sh liiklusrüüri aspektist).

Kokkuvõte

Kokkuvõttes on üldplaneering suunatud eelkõige uute müra konfliktalade tekke vältimisele ning transpordimõjude piiramisele. Tootmistegevus suunatakse tundlikest aladest eemale ning tööstust arendatakse eelkõige transiitmagistraali ja suuremate teede ääres, mis võimaldab transpordivood suunata otse maanteele müra- ja saastetundlike alasid läbimata. Vältitakse elamualade laiendamist maantee ääres, samuti tööstusalade vahetus läheduses. Edaspidisel kavandamisel on oluline tagada puhvertsoon maantee ja elamute vahel ning kasutada müra vähendamiseks ehituslikke meetmeid. Samuti arvestada karjääriride kavandamisel müra leevendamise vajadusega.

4.3.2. VIBRATSIOON

Maapinna kaudu leviva (pinnase)vibratsiooni hindamisel lähtutakse Sotsiaalministri 17.05.2002.a. määrusega nr 78 „Vibratsiooni piirväärtused elamutes ja ühiskasutusega hoonetes ning vibratsiooni mõõtmise meetodid” kehtestatud nõuetest, mis peavad silmas eelkõige inimeste ja eluhoonete kaitset. Uutele projekteeritavatele hoonetele (elamute, ühiselamute ja hoolekandeesutuste, koolieelsete lasteasutuste elu-, rühma- ja magamistoad) kehtestatud vibrokiirenduse piirväärtused on 79 dB päeval ja 76 dB öösel.

Kui vibratsiooni (maapinna võnkeid) tekitav tööstusobjekt või masin/seade ei asu just vahetult eluhoone kõrval, ei ole reaalne, et tööstushoonetest väljapoole ulatuv vibratsioon võiks levida lähimate tundlike elamualadeni. Tavapärase tööstushoonete ekspuaterimise korral ei kujune väljaspool hoonestust maapinna kaudu levivat vibratsiooni taset, mis mõjutaks elanike heaolu või naaberhoonete seisundit. Arvestades tootmisobjektide paiknemist ei ole normaalrežiimil töötavatest tootmisettevõtetest lähtuv vibratsioon norme ületav. Teoreetiliselt on vibratsioon, mis tööstusalade territooriumilt välja võib ulatuda, seotud peamiselt raskeveokite liiklusega.

Autoliiklusega kaasnev vibratsioon on reeglina vähem aktuaalne teema kui samast teest lähtuv müra. Heas seisukorras teede korral ei ole põhjust eeldada liiklusest tingitud vibratsiooni tasemeid, mis küündiks eluhoonete piirväärtuste lähedale või võiks põhjustada kahjustusi olemasolevatele hoonetele. Halvas seisus (auklik või vajunud teepind) teede läheduses võib raskeveokite möödaskõigu korral maapinna kaudu leviv vibratsioon olla tajutav ka juhul, kui vibratsiooni väärtused on madalamad kui vastav piirväärtus.

Seega on antud kontekstis vibratsioonimõjude vältimiseks oluline eelkõige teede korrashoid ning raskeveokitele kiiruspiirangute, kindlate liikumiskoridoride ning liiklemiskellaaegade määramine, mida üldjoontes rakendatakse juba käesoleval ajal.

Kokkuvõte

Kokkuvõttes on üldplaneering suunatud eelkõige uute konfliktalade tekke vältimisele ning transpordimõjude piiramisele. Tootmistegevus suunatakse tundlikest aladest eemale ning tööstust arendatakse eelkõige transiitmagistraali ja suuremate teede ääres, mis võimaldab transpordivood suunata otse maanteele müra- ja saastetundlike alasid läbimata. Vältitakse elamualade laiendamist maantee ääres, samuti tööstusalade vahetus läheduses.

4.3.3. HEITED ÕHKU, VÄLISÕHU KVALITEET

Olemasoleva olukorra ülevaade

Peamisteks välisõhu seisundit mõjutavateks teguriteks vallas on transpordist ja tootmisest tulenev õhusaaste. Eramupiirkondades võib esineda ka majade kütmisel kasutatavate kütuste põletamisest tekkivat saastet.

Välisõhu kvaliteeti mõjutada võivad tootmisettevõtted on Keskkonnaregistri andmetel¹⁶ koondunud valdavalt olemasolevatesse keskustesse: Kanepi alevikku ning Erastvere, Saverna, Põlgaste ja Krootuse külasse. Keskustes väljaspool asuvad paiksed heiteallikad Abissaare ja Sulaoja külas. Valdavalt on tegemist katlamajade ja põllumajandusettevõtetega, lisaks on objektide seas üks tankla ja üks tööstusettevõte.

Keskkonnaotsuste infosüsteemi andmetel¹⁷ on Kanepi vallas registreeritud õhusaasteloa kohutusega käitisi¹⁸ kolm, keskkonnakompleksloa kohustusega käitiseid kaks.

Mõjude hindamine

Tootmine

Keskkonnavalda (õhusaasteluba, kompleksluba) kohuslaste ettevõtete tegevust reguleeritakse loa tingimuste kaudu, seejuures tuleb load väljastada selliselt, et kõikide heiteallikate koosmõjus ei teki atmosfääriõhu kaitse seaduse (AÕKS) alusel kehtestatud piirväärtuste ületamist väljaspool tootmisterritooriumi püsiva asustusega või avalikkuse juurdepääsuga kohtades. Väljastatud keskkonnalubade alusel võib järeldada, et saasteainetele kehtestatud õhukvaliteedi piir- ja sihtväärtuseid väljaspool käitiste tootmisterritooriumite piire ei ületata. Samas on käitistele väljastatud keskkonnavalda perioodil enne 2017. aastat (01.01.2017 jõustus atmosfääriõhu kaitse seadus ja kehtestati uued nõuded saasteainete heitkoguste ja tekkivate saastetasemete hindamiseks, sh erinevate käitiste koosmõjus).

Paiksete heiteallikatena võivad häiringut põhjustada loomafarmid, kust ebasoodsatel ilmaoludel (nt tuulesuund) või teatud tegevuste läbiviimisel (nt sõnnikuveol) levib ebameeldiv lõhn tihedamalt hoonestatud elamualadele. Planeeringus on olemasolevate farmide võimaliku lõhnahäiringu vähendamiseks kavandatud kaitsehaljastust. Kuna kaitsehaljastuse rajamine ei pruugi tõkestada siiski häiringu ilmnemist, toob üldplaneering välja, et tootmine tuleb paigutada piisavalt kaugele tundlikest aladest (nt elamud) ehk rakendada lõhna hajumiseks puhvertsooni. Samuti näeb planeering ette Krootuse külas asuva põllumajandushoone kasutuselevõtu äriotstarbel, et vältida võimalikku mõju ümbritsevatele elamualadele.

Uued äri- ja tootmiskaamad on asulates kavandatud eelkõige olemasolevate tootmiskiirkondade lähedusse, mille eesmärk on võimalikult palju vältida täiendavate häiringute tekitamist müra- ja saastetundlike aladele (elamud, ühiskondlikud hooned, puhkealad). Elamualadega külgnevate äri- ja tootmisaladelt lähtuva võimalike negatiivsete mõjude leevendamiseks on planeeringus ette nähtud kaitsehaljastus.

¹⁶ Keskkonnaregistri (<http://register.keskkonnainfo.ee>) andmed paiksete heiteallikate kohta, 3.07.2019 seisuga.

¹⁷ <https://kotkas.envir.ee/>, seisuga 31.12.2019

¹⁸ Käitis on keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 6 lg 1 tähenduses paikne või liikuv tehniline üksus, milles toimub tootmistegevus või tootmisega võrdsustatav, tootmisega otseselt liituv ja sellega tehnilist seost omav tegevus, millega kaasneb saastamine või saastatus.

Samuti näeb planeering ette kaitsehaljastuse vajaduse juhuks, kui kavandatakse täiendavaid tootmise maa-alasid.

Kuna planeeringuga soodustatakse ettevõtluse arendamist kõikjal vallas, on uute tootmisettevõtete rajamine võimalik ka aladel, mida käesoleva planeeringuga otseselt ei reserveerita, kuid kus tootmise arendamine on kooskõlas planeeringus toodud maakasutuspõhimõtete ja -tingimustega. Kui soovitakse rajada uusi tootmisobjekte (sh olemasolevaid laiendada), millega võib kaasneda välisõhu saastamine ja ka lõhnahäiringud, antakse hinnang keskkonnamõju olulisusele õigusaktides sätestatud korras ning vajadusel algatatakse keskkonnamõju hindamine.

Liiklussaaste

Liiklusest tingitud õhusaaste olulisim allikas on valda läbiv Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa maantee (nr 2), mille ööpäevane keskmine liikluskoormus ulatub valla piires ca 3790 sõidukini¹⁹. Peamised transpordist pärinevateks saasteaineteks on lämmastikoksiidid, süsinikoksiid ja süsinikdioksiid, põlemisprotsessis tekkivad lenduvad orgaanilised ühendid ja põlemata süsivesinikud ning tahked osakesed. Lisaks tekib täiendav tahkete osakeste heide teekatte ja rehvide kulumisel.

Liiklusest tingitud saasteainete leviku osas tuleb arvestada, et saaste maksimaalsed kontsentratsioonid tekivad teepinna kohal ja hajuvad teest kaugemale liikudes kiiresti. Seetõttu ei teki suurtel kiirustel ja sujuva liikluse korral kergesti saastetasemete piirväärtusi ületavaid saasteainete kontsentratsioone ning liiklusest tulenev õhusaaste avaldab olulist keskkonnamõju eelkõige teede vahetus läheduses. Mõju ulatus sõltub tee liiklussagedusest, lubatud kiirusest ja muudest teguritest. Inimeste tervisele ja heaolule maanteedest tuleneva mõju vähendamiseks ja vältimiseks kehtestatakse teedele kaitsevööndid, kus inimese elamine ja puhkamine võib olla tervisele ohtlik.

Üldplaneeringuga on Saverna külas kavandatud täiendavat elamumaad põhimaantee ääres, antud alal on soovitatav paigutada eluhooned väljaspoole tee kaitsevööndit. Tallinna-Tartu-Võru-Luhamaa maantee äärde on üldplaneeringu lahendusega ette nähtud äri- ja tootmisfunktsiooniga maakasutust.

Kokkuvõte

Arvestades olemasolevaid keskkonnakaitsealuseid ja muid andmeid, ei ole Kanepi vallas otseselt probleeme välisõhu kvaliteediga. Seega üldplaneeringu koostamise raames ei ole vaja rakendada erimeetmeid, mis oleks spetsiifiliselt suunatud täiendavate välisõhu saastetasemete uuringute koostamiseks ja õhusaaste vähendamisele.

KSH soovitab Saverna külas põhimaantee ääres kavandatud elamualadel paigutada eluhooned maantee kaitsevööndist väljapoole, samuti kavandada roheline puhvertsoon (kaitsehaljastus).

4.3.4. RADOON

Olemasoleva olukorra ülevaade

Radooni tekkimise aluseks on looduslik radioaktiivne lagunemine, mille käigus maapinna sees tekkiv gaasiline radoon võib levida kümnete meetrite kaugusele, jõudes maapinnale ja hoonete siseruumidesse. Mõnikord võib kõrge radoonisaldusega olla

¹⁹ Maanteeameti 2018. aasta liiklusloenduse tulemused.

ka põhjavesi ja looduslikud ehitusmaterjalid. Kõrget looduslikku radoonisisaldust võib leida peaaegu kõikjal Eestis, kuid peamiselt on radooniohtlik Põhja-Eesti. Radoon radioaktiivse aina põhjustab tervisehäireid ja soodustab haiguste teket (nt kopsuvähk, valgeveresus, luukoe hõrenemine).

Mõjude hindamine

Kõige ajakohasemad andmed radooniriskiga alade leviku kohta on koondatud Eesti Geoloogiakeskuse 2017. aastal valminud Eesti pinnase radooniriski ja looduskiirguse atlasesse²⁰.

Atlase väljavõtte järgi (vt joonis 4) jääb Kanepi valla põhjaosa (Maaritsa ja Saverna vaheline ala) radooniriskiga alaks, kus hinnanguline radoonisisaldus pinnaseõhus on 50–100 kBq/m³, valdav osa vallast jääb hinnanguliselt 30–50 kBq/m³.

Lähtuvalt standardist²¹ jaotatakse pinnaseõhu Rn-sisalduse alusel Eesti pinnas Rn-riski tasemelt madalaks (< 10 kBq/m³), normaalseks (10–50 kBq/m³), kõrgeks (50–250 kBq/m³) ja eriti kõrgeks (> 250 kBq/m³). Kanepi vallas saab üldistatult hinnata radooniriski seega normaalseks ja kõrgeks. Kuna radoonirisk sõltub geoloogiast (Lõuna-Eestis eelkõige pinnakattest), võib ka normaalse radooniriskiga aladel leida laiguti alasid, kus tegelik radoonisisaldus on kõrgem.

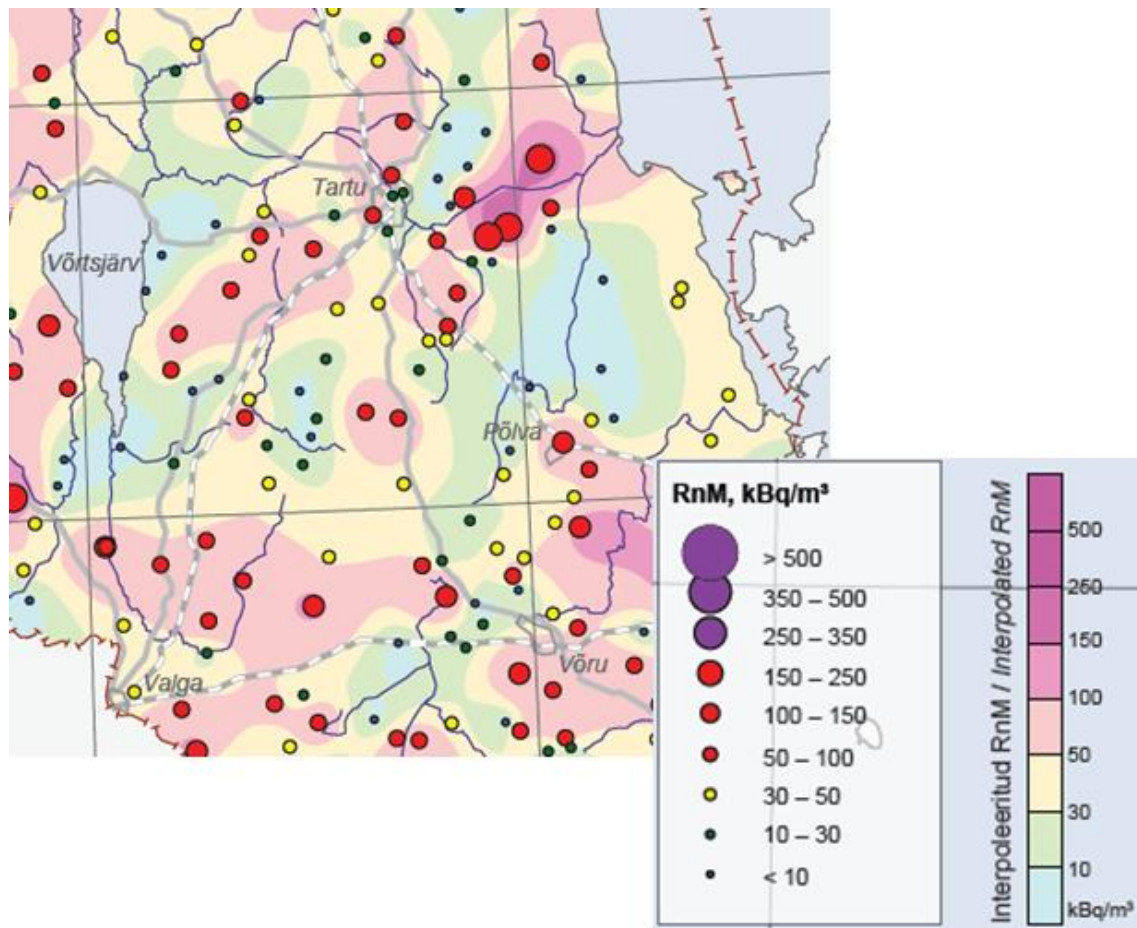
Atlas toob välja, et aladel, kus Rn-sisaldus pinnaseõhus ületab 30 kBq/m³, on otstarbekas elamute, olme- ja teiste sarnaste hoonete projekteerimisel teha eelnevalt detailsemad uuringud. Maja asukoha pinnase kõrge Rn-sisalduse korral tuleb rakendada ehitamisel radoonikaitse nõudeid, et vähendada Rn-sisaldust majade siseõhus miinimumini.

Oluline radooniriski vältimise meetod on teavitamine. Kui hoone on ehitatud kõrge radooniriskiga või kõrge looduskiirgusega alale, tuleks sellest teavitada tulevasi kasutajaid ja anda kasutajatele infot ka selle kohta, kas Rn-sisaldus on korterite olme- ja tööruumide õhus kontrollitud ning milline on Rn-sisalduse tase.

Vallas selliseid alasid ei asu, kus pinnaseõhu radoonisisalduse tõttu tuleks vältida lasteasutuste, elamute, olme- ja teiste sarnase suunitlusega hoonete ehitamist (radoonisisaldus pinnaseõhus ületab 200–250 kBq/m³).

²⁰ https://www.envir.ee/sites/default/files/eesti_rn_atlas_2017_kyljendatud.pdf

²¹ Juhised radoonikaitse meetmete kasutamiseks, 2017. Eesti Standard EVS 840:2017. Eesti Standardikeskus.



Joonis 4. Väljavõte Eesti pinnase radooniriski kaardist, kus RnM tähistab otsemõõdetud radoonisisaldust pinnaseõhus allikas: Eesti pinnase radooniriski ja looduskiirguse atlas (Eesti Geoloogiakeskus, 2017)

Kokkuvõte ja leevendavad meetmed

Kanepi valla radoonirisk varieerub normaalse ja kõrge vahel. Radooni levimise tõkestamiseks siseruumidesse ja radoonisisaldusest tulenevate terviseprobleemide vältimiseks on eelkõige vajalik radooniriski teadvustada, teostada hoonete kavandamisel radooniriski täiendavad uuringud ning võtta vajadusel kasutusele radooni leviku tõkestamiseks vajalikud ehituslikud meetmed.

KSH teeb ettepaneku käsitleda radooni planeeringu seletuskirjas eraldi peatükina, kuna vallas leidub ka alasid, kus radooniriski hinnatakse kõrgeks.

4.4. KLIIMAMUUTUSEGA KAASNEVAD MÕJUD

Kliimamuutuste all peetakse populaarteaduslikus kirjanduses ja avalikes diskussioonides silmas pikaajaliselt ilmnevaid muutusi ilmastikuoludes, mis on tingitud kasvuhooefektist põhjustatud globaalsest soojenemisest²². Eelkõige käsitletakse olulisemate muutustena temperatuuride tõusu ja sellega kaasnevaid mõjusid – liustike sulamine, lumevabad talved; maailmamere keskmise taseme tõus; sademete jaotuse muutused. Kliimamuutuste tulemusel sagenevad ja intensiivistuvad äärmuslikud ilmastikunähtused nagu üleujutused ja põuad. Temperatuuride tõus mõjutab

²² Teaduskirjanduses võib kliimamuutus tähistada igasugust pika aja jooksul ilmnevat muutust ilmastikuolude statistilistes näitajates.

ökosüsteeme, osa liike ja elupaike hävib, toimub liikide levik põhja suunas. Sealjuures on täheldatud, et kliimamuutuse mõju tööstusele ja energiasektorile võib olla ka positiivne, kuna kütteenergia vajadus väheneb. Inimese heaolu ja tervist võivad mõjutada negatiivselt uute liikide, samuti bakterite ja viiruste pealetung. Kliimamuutustega võib kaasneda ka suurenev oht inimese varale (üleujutused, tormikahjustused).

Kliimamuutuste mõjud on piirkonniti erinevad. Eesti kontekstis on olulisemateks kliimamuutustega seonduvateks nähtusteks peetud järgmisi asjaolusid:

- lume- ja jäävabad, oluliselt soojemad talved (talvine keskmine temperatuur ca 0°), samas säilib ekstreemsete külmalainete võimalus;
- sadamete hulga kasv (Eestis hinnanguliselt aasta keskmisena ca 20% rohkem);
- suureneb tõenäosus (eriti suvekuudel), et ühes ööpäevas sajab suur hulk sademeid (>30 mm);
- muutused looduslikes kooslustes (külmalembeliste liikide kadu, külmapelglike liikide levik);
- merevee taseme tõus ja rannikuerosiooni oht;
- tormide sagenemine;
- üleujutuste sagenemine;
- pikenevad ja sagenevad kuumalained, mille tulemusel moodustuvad linnades nn „kuumasaared“.

Mitmed ülal nimetatud nähtustest toovad kaasa otseselt ruumilise planeerimisega seotud mõjusid. Kanepi vallas võib olulisimaks pidada sademete hulga kasvu, mis ruumiliselt tähendab tähelepanu pööramist:

- maaparandussüsteemide toimimisele,
- sademeveekanaliseerimise toimimisele,
- jõgede kaldaerosiooni võimalikule tugevnemisele ja sellest tuleneva kaldakindlustamise vajadusele,
- muutustele metsamajanduses (metsaraiepiirangud, kuna metsamaa ei külmu või ei külmu piisavalt),
- hädaolukordadele reageerimisele: tormide sagenemisest tulenevad nõuded ehitiste vastupidavusele ja tormitagajärgede likvideerimissuutlikkusele.

Kliimamuutustega kaasnevate mõjude leevendamise kõrval on eesmärgiks võetud ka kliimamuutustega kohanemine. Vabariigi Valitsus on koostanud „Kliimamuutuste mõjuga kohanemise arengukava aastani 2030“²³. Arengukava toob välja, et Eestis on kliimamuutuste osas haavatavamad piirkonnad tiheasustatud rannikualad ning siseveekogude äärsed piirkonnad. Ajakohastatud üleujutusega seotud riskide hinnangu (2019) kohaselt Kanepi vallas riskipiirkondi ei asu.

Üldplaneeringu täpsusastmes on planeering arvestanud kliimamuutuse mõjuga ning andnud suuniseid maaparandussüsteemide ja ehitustegevuse osas veekogude ääres. KSH on teinud ettepaneku sademevee puhastamiseks (KSH aruande ptk 4.1.3).

²³<https://www.envir.ee/et/eesmargid-tegevused/kliima/eesti-tegevused/kliimamuutustega-kohanemise-arengukava>, vastu võetud 2017

4.5. JÄÄTMETEKE JA -HOOLDUS

Olemasoleva olukorra ülevaade

Kanepi valla jäätmehooldus lähtub kehtivas jäätmekavas toodud suunistest.

Segaolmejäätmete kogumiseks on korraldatud jäätmevedu, mida teostab vallas AS Eesti Keskkonnateenused. Jäätmete liigiti kogumiseks tegutsevad vallas jäätmejaamad Kanepis, Savernas, Põlgastes ja Krootusel. Vastu võetakse paberit ja kartongi, pakendijäätmeid, mööblit, lehtklaasi, rehve, elektri- ja elektroonikajäätmeid, ehitusjäätmeid ja ohtlikud jäätmed. Avalikke segapakendi kogumise konteinereid asub vallas 14 kohas.

Kanepi vallas toimivat prügilat ei asu.

Mõjude hindamine

Üleriigilise jäätmekava järgi on jäätmehoolduse suunaks eelkõige jäätmete ennetamine ja ohtlikkuse vähendamine, seejärel taaskasutus sorteerimise läbi, jäätmete kasutamine energia tootmiseks ning viimase lahendusena jäätmete ladestamine prügilasse.

Jäätmete liigiti kogumiseks toimivad valla jäätmejaamad ning avalikud segapakendi kogumise punktid.

Biolagunevate haljasjäätmete (kalmistujäätmete ja pargijäätmete) käitlemise parandamiseks kavandatakse planeeringuga kompostimisväljakud Kanepis, millel on positiivne mõju biolagunevate jäätmete liigiti kogumisele ja käitlemisele.

Valgjärvel asuv jääkreostusobjekt (reostunud pinnas) on likvideeritud ning ÜP täpsusastmes täiendavat suunamist ei vaja.

Kokkuvõte ja leevendavad meetmed

Üldplaneeringuga on kavandatud jäätmevaldkonnas tegevusi, mida saab üldplaneeringuga suunata (kompostimisväljakud). Jäätmehoolduse suunamine toimub muudel juhtudel vastavalt jäätmekavas toodud prioriteetidele.

4.6. MAJANDUS- JA ETTEVÕTLUSKESKKOND

Olemasoleva olukorra ülevaade

Kanepi valla ettevõtlusalad on koondunud olemasolevatesse keskustesse, kus asub valdav osa ärimaid ja suuremad väljakujunenud tootmisalad. Hajaasustuses tegeletakse põllu- ja metsamajandusega, samuti puhke- ja turismimajandusega. Vallas ei asu ohtlikke või suurõnnetuse ohuga ettevõtteid.

Mõjude hindamine

Üldplaneeringuga kavandatud maakasutusel on positiivne mõju majandus- ja ettevõtluskeskkonnale alade reserveerimise ja vastavate maakasutustingimuste seadmise kaudu. Lisaks on planeeringul ettevõtluskeskkonnale ka kaudne mõju erinevate taristute ja teede kvaliteedi tõstmise läbi.

Ruumiliselt on äri- ja tootmismaa funktsiooniga maakasutust valdavalt kavandatud olemasolevatesse keskustesse, mis tugevdab keskuste toimimist tõmbekohtadena. Töökohtade koondumine keskustesse võimaldab ressurside (aeg, sõidukulud, taristu rajamise kulud) kokkuhoidmist ning toetab keskust sünergiliselt.

Ärimaid kavandatakse vallas Kanepis, Erastveres, Põlgastes ja Varbusel ja Krootusel. Elamupiirkonnaga piirnevatel aladel arendatakse eelkõige keskkonnasõbralikku ettevõtlust, millega ei kaasne häiringuid (sh olulist liikluskoormuse tõusu). Ärimaade kavandamisel tuleb tagada nõuetekohased taristud (nt reoveepuhastus jms), mis tagab hea keskkonnaseisundi.

Tootmisalasad kavandatakse olemasolevate alade laiendusena Kanepis, Piigandis, Põlgastes, Krootusel ja Valgjärvel. Olemasolevate tootmisalade laiendamine koondab kompaksematel aladel tootmistegevuse ühte piirkonda. Tootmismaadel eelistatakse tegevusi, mille mõju ei ulatu tootmishoonest väljapoole. Tootmisalade piirnemisel elamualadega on planeeringus valdavalt kavandatud kaitsehaljastus ja toodud tingimused, kuidas kaitsehaljastust kavandada.

Põllumajandusliku tootmise puhul võib aga osutada kaitsehaljastus ebapiisavaks negatiivset mõju leevendavaks meetmeks (nt lõhnahäiring), mistõttu põllumajanduslike tootmisettevõtete ruumilise paigutuse üle otsustades on otstarbekas ette näha ka puhverala elamutest. Antud leevendusmeetmetele on planeeringus tähelepanu pööratud.

Valla edasise arengu seisukohast on oluline maakasutust paindlikult suunata. Seetõttu toovad üldised arengupõhimõtted välja, et täiendavaid äri- ja tootmismaid on vallas võimalik kavandada ka aladel, kus planeeringuga vastavat maakasutust reserveeritud ei ole. Täiendavaid äri- ja tootmismaid võib rajada juhul, kui kavandatud tegevus on kooskõlas planeeringu põhimõtete ja tingimustega.

Kuna planeering peab oluliseks töökohtade säilimist ja tekkimist, soodustatakse äri- ja tootmistegevust elamumaadele ja tootmismaadele ärimaa kõrvalotstarbe andmisega. Ärimaa kõrvalotstarbe lubamine võimaldab ettevõtlust arendada ka olemasolevatel elamumaadel, toetades seega kohapealse väikeettevõtluse arengut.

Planeeringus seatud tingimused võimaldavad maatulundusmaal tegeleda nii põllumajanduse kui metsandusega (sh roheline võrgustiku aladel). Kohaliku toidukasvatamise ja toidukultuuri arengu üheks ressursiks on planeeringuga määratud väärtuslikud põllumajandusmaad, mille eesmärgiks on nii heade põllumaade hoidmine põllumajanduslikus kasutuses kui ka põllumassiivide terviklikkuse säilitamine.

Kohaliku energiatootmise ja -varustuse tagamiseks annab planeering suunised taastuveneergetika kasutuselevõtmiseks. Positiivne mõju hajaenergeetika arengule on võimalus paigutada tootmisaladele päikesepaneele või kasutada sobivusel muid taastuveneergetika tootmise viise. Mujal tuleb paneelide paigutamisel arvestada teiste planeeringus määratud väärtustega (nt väärtuslikud põllumajandusmaad, väärtuslikud maastikud) ning leida paneelidele sobivaim asukoht.

Turismi- ja puhkemajanduse edendamiseks vallas soositakse puhkemajanduslikku ettevõtluse arendamist kõikidel määratud väärtuslikel maastikel. Väärtuslike maastike määramisel on arvestatud maastike kultuurilis-ajaloolise, loodusliku, esteetilise, rekreatiivse (turismipotentsiaal ja puhkeväärtus) ja identiteediväärtusega, mistõttu puhkemajanduse arendamine saab toetuda eeltoodud väärtuste eksponeerimisele. Kanepi valla tuntuim ja enim turundatud väärtuslik maastik on Postitee, samas on kaunite loodusmaastikega piirkondadeks ka nt Kooraste, Valgjärve jt väärtuslikud maastikud.

Valla ettevõtlustegevust toetavad kaudselt ka heas seisukorras riigi ja kohalikud teed, sideteenuste kvaliteet ning tehnovõrkude väljaehitamine.

Kokkuvõte ja leevendavad meetmed

Planeeringulahendusel on majandus- ja ettevõtluskeskkonnale üldiselt kaudne ja positiivne mõju, kavandatud tegevused soodustavad kumulatiivselt ettevõtluskeskkonna arengut. Planeeringus on silmas peetud erinevate valdkondadega tegelemise võimaldamist, vastavalt vallas väljakujunenud suundadele ja kasutades valla eeliseid. Positiivse mõjuga on taastuvenergia tootmise soodustamine vallas.

4.7. MÕJUDE OMAVAHELISED SEOSSED JA KUMULATIIVSED MÕJUD

Üldplaneeringu näol on tegemist pikaajalise arengudokumendiga, mistõttu avalduvad ka planeeringulahenduse elluviimisega kaasnevad mõjud üldjuhul kaudselt ja pikaajaliselt.

Kumulatiivne mõju on üksikute tegevuste ja mõjuliikide koostoimes avalduv/tekkiv mõju (mis ei pruugi olla erinevate mõjude „aritmeetiline summa”) ja omavaheline vastastikune mõju.

Üldplaneeringu realiseerimisel on positiivne kumulatiivne mõju valla üldisele arengule eelkõige läbi mitmekülgse ja valikuvõimalusi pakkuva elu- ja töökeskkonna loomise. Mitmekülgne elu- ja töökeskkond loob eeldused nii elanikkonna kahanemise vähenemiseks ja stabiliseerumiseks ning piirkonniti ka mõõdukaks kasvuks.

Üldplaneering toetab läbivalt valla hea elukeskkonna loomist ja säilimist. Head elukeskkonda loovad väga erinevad aspektid – nt puhas looduskeskkond, head ühendused, sotsiaalne taristu ja sportimisvõimalused, esteetiliselt kaunid maastikud ja kultuuriväärtused, ettevõtlusega tegelemise võimalused jms. Antud teemadele on planeeringu tingimuste seadmisel tähelepanu pööratud.

Kumulatiivselt on planeeringul positiivne mõju ka kultuuriväärtuste teadvustamisele, säilitamisele ja kasutamisele (nt eksponeerimine, kasutuses hoidmine), mis omakorda toetab valla mitmekülgset ja omanäolist elukeskkonda.

Negatiivne kumulatiivne mõju looduskeskkonnale ja inimeste heaolule võib ilmnedagi läbi tehiskeskonna ja sellega kaasnevate mõjude (õhusaaste, lõhnaäiringud, müra, veekeskkonna reostus vms) lisandumise. KSH-s väljatoodud leevendavate meetmete kasutuselevõtul ei kaasne planeeringulahenduse elluviimisega siiski olulist negatiivset kumulatiivset mõju.

Ebasoodsa mõju (sh kumulatiivse mõju) vältimiseks või leevendamiseks on KSH-s mõjuvaldkondade hindamise raames välja töötatud soovitusel ja ettepanekud, mis on koondatud peatükki 5.

Kuna üldplaneeringut viiakse ellu läbi detailplaneeringute ja/või projekteerimistingimuste, on vallavalitsusel oluline vastutus antud kaalutusotsuste tegemisel arvestada ka võimalike kumulatiivsete mõjudega.

5. SOOVITUSED JA ETTEPANEKUD NING SEIRE VAJADUS

Mõjude leevendamise eesmärk on vältida või vähendada üldplaneeringu elluviimisega kaasneva võimalike negatiivsete mõjusid ja võimendada kaasneva positiivseid mõjusid. Kanepi valla üldplaneeringu koostamise ajal on leevendusmeetmete väljatöötamine toimunud pidevalt protsessi käigus, mistõttu on väljatöötatud planeeringulahendus laiapõhjaline ja erinevaid keskkonnamõju komponente arvestav.

KSH aruandes on erinevate peatükkide lõikes tehtud vajadusel täiendavaid ettepanekuid planeeringu parandamiseks ning kavandatud tegevustega kaasneva võimalike negatiivsete mõjude leevendamiseks. Välja toodud soovitude ja ettepanekutega on arvestatud üldplaneeringu seletuskirjas. Olulise negatiivse mõju puudumise tõttu KSH täiendava seire vajadust ei määra.

Järgnevalt on välja toodud kõik KSH käigus tehtud ettepanekud teemavaldkondade kaupa.

Roheline võrgustik

KSH teeb ettepaneku täpsustada ptk 5.5. p 10 tingimust:

- Kaevandamise lõppedes tuleb kaevandatud alal taastada looduslik olukord (*nt ala metsastada, rajada veekogu või puhkeala*).
- Lisaks teeb KSH ettepanekud roheline võrgustiku ulatuse korrigeerimiseks (vt ptk 4.1.1).

Põhja- ja pinnavesi

- Lisada peatükki 4.3.1 ja 4.3.2 tingimus: Veekogude piiranguvööndisse rajatavate uute majapidamiste olmereovee puhastamisel tuleb lähtuda õigusaktide nõuetest.
- Samuti tuua välja: reoveekäitlussüsteemide planeerimisel on soovitatav lähtuda juhise „Juhendmaterjal hajaasustuse reoveekäitlussüsteemide kavandamiseks, valikuks, ehitamiseks ja hooldamiseks (2015)“.
- Äri- ja tootmismaade arendamisel on soovitatav kasutusele võtta tehnilisi lahendusi (nt õli-, bensiini-, ja/või liivapüüdurid), et tagada sademevee nõuetekohane kvaliteet.
- Täpsustada põhimõtet (seletuskirja ptk 2) järgmiselt: põllumajanduslikke tootmishooneid ei paigutata veekogude piiranguvöönditesse.

Mõju rahvastikule ja asustusele

- KSH teeb ettepaneku lisada seletuskirja tingimus, mis võimaldab elamuehitust soovi korral ka Valgjärve küla tiheasustusega ala sees ja sellega piirnevatel aladel, kohaldades analoogseid tingimusi teiste väljatoodud tiheasustusaladega.

Mõju kultuuripärandile

Lähtuvalt pärandkultuuri objektide iseloomust **soovitab KSH planeeringus laiendada pärandkultuuriobjekte ülevaadet järgnevalt:**

- Teadvustamist väärivad objektid: autasumaa, pinnavormid, vanad kohanimed
- Säilitamist, võimalusel eksponeerimist väärivad objektid: hauad ja hauatähised, mälestuskivid, kalmekohad, laadaplats, pärimustega ohvri- ja kultusekivid, taimlad, teetähised (piketikivid), turbavõtukohad, metsateed, allikad, turbavõtukohad, pao- ja pelgupaigad, koobasküla. Säilitamist väärivad puud: nt vaigutuslangid, põlispuud.
- Säilitamist, võimalusel kasutusele võtmist/kasutusel hoidmist väärivad objektid: koolid, kõrtsid, moonamajad, mõisahooned, vallamaja, veskid, taluhooned, põlised talukohad, vaestemaja, triangulatsioonitornid, metsavahikordonid.

Müra

- Ulatuslike müratundlike elamualade planeerimine ei ole ilma leevendavaid meetmeid rakendamata (nt müratõkked või rangemad nõuded hoonete välispiirde heliisolatsioonile, juhul kui teepoolisel õuealal aktsepteeritakse kõrgemat mürataset) soovitatav kui ca 100 m Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa põhimaanteest (seda kiiruspiirangu 90 km/h alas, 50...70 km/h alas on vajalik puhverala suurus väiksem ehk ca 50...70 m).
- Hoonete teepoolisel fassaadil tuleb planeeritavate hoonete puhul rakendada eelkõige ehituslikke meetmeid (akende helipidavuse parandamine, fassaadikonstruktsioonide helipidavuse tõstmine), mis tagavad head tingimused hoonete siseruumides.

Õhusaaste

- KSH soovitab Saverna külas põhimaantee ääres kavandatud elamualadel paigutada eluhooned maantee kaitsevööndist väljapoole, samuti kavandada roheline puhvertsoon (kaitsehaljastus).

Radoon

- KSH teeb ettepaneku käsitleda radooni planeeringu seletuskirjas eraldi peatükina, kuna vallas leidub ka alasid, kus radooniriski hinnatakse kõrgeks.

6. KOKKUVÕTE

Kanepi valla üldplaneeringu eesmärk on valla ruumilise arengu põhimõtete kujundamine ja selle alusel maa- ja veealadele üldiste kasutamise- ja ehitustingimuste seadmine. Planeeringu koostamisel on läbivalt lähtutud kvaliteetse elu- ja töökeskkonna loomise ja säilitamise põhimõttest, samuti kohapõhiste väärtuste säilimisest.

Planeeringu koostamisel ei tekkinud alternatiivseid arengutsenaariume, mida käsitleda alternatiividena KeHJS § 40 mõistes.

Kanepi valla üldplaneering on vastavuses nii Põlva maakonnaplaneeringuga 2030+ kui ka Eesti keskkonnastrateegia olulisemate suundadega. Samuti arvestab planeering olulisemate trendidega (nt rahvastikutrendid) planeeringulahenduse väljatöötamisel.

Üldplaneeringu elluviimisel on Kanepi valla jätkusuutlikule arengule positiivne mõju, planeeringu elluviimisega ei kaasne olulist negatiivset mõju. Üldplaneeringut järgides toimub edasine areng läbimõeldult ja tasakaalustatult kogu valla territooriumil.

Mõjuhindamise tulemusena on temaatilised täiendavad ettepanekud koondatud ptk 5, millega on planeeringu seletuskirjas ja kaartidel arvestatud.

LISAD

LISA 1 KANEPI VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD. ÜLDPLANEERINGU KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE VÄLJATÖÖTAMISE KAVATSUS

Kanepi valla üldplaneeringu lähteseisukohad. Üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsus on toodud eraldi dokumendina.